

CONSILIUL NAȚIONAL AL PERSOANELOR VÂRSTNICE

Consolidarea sistemului public de pensii din România

2009

CUPRINS:

1. CADRUL JURIDIC AL SISTEMULUI PUBLIC DE PENSII	2
1.1. Probleme generale.....	2
1.2. Principiile de organizare și funcționare ale sistemului public de pensii.....	3
2. ORGANIZAREA SI FUNCTIONAREA SISTEMULUI PUBLIC DE PENSII.....	9
2.1. Pensile - produse de asigurare.....	9
2.2. Beneficiarii de drept ai sistemului.....	10
2.3. Instituțiile care asigură funcționarea sistemului și principalele atribuții.....	12
2.4. Funcționarea sistemului.....	14
2.4.1. Contribuția de asigurări sociale.....	14
2.4.2. Calculul și plata contribuției.....	18
2.4.3. Finanțarea sistemului public de pensii.....	20
2.4.4. Vechimea în muncă și stagiul de cotizare.....	21
3. CATEGORII DE PENSII SI INTRAREA IN DREPTURI.....	23
3.1. Categoriile de pensii.....	23
3.2. Acordarea dreptului de pensie.....	38
3.3. Cuantumul pensiilor.....	44
4. ALTE DREPTURI DE ASIGURARI SOCIALE.....	49
5. CARACTERISTICI ALE SISTEMELOR DE PENSII DIN TARILE UNIUNII EUROPENE.....	54
6. SUSTENABILITATEA SISTEMULUI PUBLIC DE PENSII.....	58
7. CONCLUZII.....	62
8. PROPUNERI PENTRU CONSOLIDAREA SI ASIGURAREA SUSTENABILITATII SISTEMULUI PUBLIC DE PENSII.....	66

Capitolul 1

CADRUL JURIDIC AL SISTEMULUI PUBLIC DE PENSII

1.1. Probleme generale

Lucrarea își propune o analiză a sistemului public de pensii din România, a modului său de organizare și funcționare, a previziunilor legate de evoluția veniturilor populației după retragerea din viața activă, precum și a posibilităților de consolidare și îmbunătățire a mecanismelor lui, ținând seama de creșterea estimată a cheltuielilor datorate îmbătrânirii populației. Totodată, analiza are ca obiectiv identificarea soluțiilor pentru creșterea viabilității, pe termen lung, a sistemului public de pensii, propunând măsuri – considerate ca necesare – pentru sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale.

Dreptul la asigurări sociale, garantat de statul român prin reglementarea în Constituție și exercitat mai ales în temeiul Legii nr. 19/2000 cu modificările și completările ulterioare, se materializează prin intermediul sistemului public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale.

Potrivit prevederilor art. 41 din Constituția României, intitulat « Munca și protecția socială a muncii », se stabilește că :

« (1) Dreptul la muncă nu poate fi îngrădit. Alegerea profesiei, a meseriei sau a ocupației, precum și a locului de muncă este liberă.

(2) Salariații au dreptul la măsuri de protecție socială. Acestea privesc securitatea și sănătatea salariaților, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim brut pe țară, repausul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții deosebite sau speciale, formarea profesională, precum și alte situații specifice, stabilite prin lege. ...(...) »

În continuare, art.47 se referă la «Nivelul de trai» și stabilește :

« (1) Statul este obligat să ia măsuri de dezvoltare economică și de protecție socială, de natură să asigure cetățenilor un nivel de trai decent.

(2) Cetățenii au dreptul la pensie, la concediu de maternitate plătit, la asistență medicală în unitățile sanitare de stat, la ajutor de șomaj și la alte forme de asigurări sociale publice sau private, prevăzute de lege. Cetățenii au dreptul și la măsuri de asistență socială, potrivit legii. ».

Măsurile de protecție socială se referă, printre altele, la instituirea unui sistem de drepturi de asigurări sociale prin care se mobilizează, repartizează și utilizează fondurile bănești necesare ocrotirii persoanelor și care garantează contribuabililor un anumit nivel de securitate a veniturilor după încetarea activității profesionale, precum și condiții de viață decente.

Prin urmare, asigurările sociale reprezintă modalități de ocrotire, protecție și de ajutorare a persoanelor angajate și a membrilor lor de familie din punct de vedere economic, fiind garantate de stat prin sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, denumit în continuare sistemul public.

Dreptul la pensie este unul din drepturile fundamentale, protejate de stat, pentru cetățenii săi, iar pensia, așa cum este instituită prin Legea nr. 19/2000, reprezintă de fapt un produs financiar, o sumă de bani plătită beneficiarilor sistemului respectiv, destinată înlocuirii veniturilor obținute din muncă la încetarea activității.

1.2. Principiile de organizare și funcționare ale sistemului public de pensii

În temeiul art. 2 din Legea nr. 19/2000, sistemul public de pensii se organizează și funcționează potrivit următoarelor principii de bază:

a) principiul unicității, potrivit căruia statul organizează și garantează sistemul public bazat pe aceleași norme de drept;

b) principiul egalității, care asigură tuturor participanților la sistemul public, contribuabili și beneficiari, un tratament nediscriminatoriu în ceea ce privește drepturile și obligațiile prevăzute de lege;

c) principiul solidarității sociale, conform căruia participanții la sistemul public își asumă reciproc obligații și beneficiază de drepturi pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea riscurilor sociale prevăzute de lege;

d) principiul obligativității, potrivit căruia persoanele fizice și juridice au, conform legii, obligația de a participa la sistemul public, drepturile de asigurări sociale exercitându-se corelativ cu îndeplinirea obligațiilor;

e) principiul contributivității, conform căruia fondurile de asigurări sociale se constituie pe baza contribuțiilor datorate de persoanele fizice și juridice, participante la sistemul public, drepturile de asigurări sociale cuvenindu-se în temeiul contribuțiilor de asigurări sociale plătite;

f) principiul repartiției, pe baza căruia fondurile realizate se redistribuie pentru plata obligațiilor ce revin sistemului public, conform legii;

g) principiul autonomiei, bazat pe administrarea de sine - stătătoare a sistemului public, conform legii.

În ceea ce privește reglementarea drepturilor de asigurări sociale, altele decât pensiile, au intervenit modificări legislative majore în ultima perioadă, ca de exemplu :

A) Prin dispozițiile art. 60 alin. 1 din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 158/2005 privind concediile și indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate¹ au fost abrogate prevederile referitoare la concediul și indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă, concediul și indemnizațiile pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă, concediul și indemnizația pentru maternitate, concediul și indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav, cuprinse în art. 7, 26, 27, 35, art. 98 - 101, art. 103 - 125, art. 129 - 134 și la art. 136 - 138 din Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale.

---

¹ Publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 1074 din 29 noiembrie 2005; aprobată prin Legea nr. 399/2006, publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 901 din 6 noiembrie 2006; modificată și completată prin Ordonanța Guvernului nr. 35/2006, publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 675 din 7 august 2006; modificată prin Ordonanță de Urgență a Guvernului nr. 91/2006, publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 958 din 28 noiembrie 2006.

B) Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 148/2005 privind susținerea familiei în vederea creșterii copilului¹ a abrogat, prin prevederile art. 28 alin. (2) , dispozițiile referitoare la concediul și indemnizația pentru creșterea copilului, cuprinse în art. 98, 99, 121, 122, 123, 125, 125¹, 129 și 138 din Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale.

Așadar, în prezent, Legea nr. 19/2000 reglementează sistemul public de pensii și ajutorul în caz de deces. Dispozițiile privind concediul și indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă, concediul și indemnizațiile pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă, concediul și indemnizația pentru maternitate, concediul și indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav sunt cuprinse în Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 158/2005, aprobată prin Legea nr. 399/2006, modificată și completată prin O.U.G. nr. 91/2006 , iar concediul și indemnizația pentru creșterea copilului sunt stabilite de Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 148/2005.

C) Prin noile reglementări legislative, **pensiile pentru agricultori** se susțin financiar de la bugetul statului, degrevându-se astfel de aceste cheltuieli bugetul asigurărilor sociale de stat. Totodată, în Monitorul Oficial, Partea I nr. 775 din 19/11/2008 a fost publicată Legea nr. 263/2008 privind sistemul de pensii și alte drepturi de asigurări sociale ale agricultorilor, lege care, exceptând art. 74, va intra în vigoare la 1 ianuarie 2010. Dispozițiile privind măsurile necesare în vederea înființării și funcționării Departamentului de pensii pentru agricultori în cadrul Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale , respectiv art. 74 din lege, intră în vigoare la 1 iulie 2009. Din dispozițiile legii rezultă că acest departament va fi cel care va administra, gestiona, coordona și controla activitatea privind asigurările sociale, pensiile și alte drepturi de asigurări sociale ale agricultorilor, iar la nivelul fiecărei case teritoriale de pensii se înființează « direcția de pensii și alte drepturi de asigurări sociale pentru agricultori ». Asigurații în sistemul de pensii pentru agricultori pot fi cetățeni romani, cetățeni ai altor state sau apatrizi, pe perioada în care au, conform legii, domiciliul sau reședința pe teritoriul României, în mediul rural, iar pentru a beneficia de prestațiile de

---

¹ Publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 1008 din 14 noiembrie 2005; aprobată prin Legea nr. 7/2007, publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 33 din 17 ianuarie 2007.

asigurări sociale, asigurații au obligația să plătească contribuții la sistemul de pensii pentru agricultori.

Asigurarea în sistemul de pensii pentru agricultori se va face prin declarație, fiind asigurate obligatoriu prin efectul legii persoanele fizice cu vârstele cuprinse între 16 și 63 de ani, care locuiesc temporar sau definitiv în mediul rural, precum și membrii de familie ai acestora și care:

- a) dețin, sub orice titlu, terenuri agricole în exploatare sau sunt proprietari de terenuri forestiere, exploatări piscicole, animale, stupi de albine;
- b) desfășoară activități agricole în gospodăria proprie, precum și activități private nesalarizate în domeniul agricol, forestier, zootehnic, piscicol, apicol, sericultură și altele;
- c) sunt membre ale societăților agricole sau ale altor forme de asociere din agricultură.

Nu se vor putea asigura în sistemul de pensii pentru agricultori persoanele care:

- a) urmează cursuri de învățământ organizate potrivit legii;
- b) sunt prevăzute la art. 5 alin. (1) și (2) din Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, cu modificările și completările ulterioare sau sunt asigurate în alte sisteme de pensii neintegrate în sistemul public;
- c) beneficiază de una dintre categoriile de pensii acordate, potrivit legii, din sistemul public de pensii sau din alte sisteme de pensii.

D) O modificare intervenită în legislația privitoare la pensii ar fi și aceea adusă prin OUG nr. 100/2008, cât și prin Legea nr. 218/2008, acte normative care vizează **recalcularea punctajelor pentru pensiile persoanelor care au desfășurat activități în locurile încadrate în grupele I și II de muncă**. Deși inițial aceste majorări urmau să se aplice începând cu anul 2009, totuși – prin publicarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 209/2008, în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 826 din data de 9.12.2008, se prevede amânarea majorării pensiilor din fostele grupe I și II de muncă până la 1 ianuarie 2010. OUG nr. 209/2008 stabilește că **asigurații** care au desfășurat activități în locuri de muncă încadrate în grupa I și/sau grupa II, potrivit legislației anterioare datei de 1 aprilie 2001, și **pensionarii** sistemului public de pensii ale căror drepturi de pensie

au fost stabilite potrivit legislației anterioare datei de 1 aprilie 2001, încadrați în aceleași grupe de muncă, vor beneficia de majorarea punctajelor anuale, după cum urmează:

- cu 50% pentru perioadele în care au desfășurat activități încadrate în grupa I de muncă;
- cu 25% pentru perioadele în care au desfășurat activități încadrate în grupa a II-a de muncă.

*Aceste grupe de muncă erau clasificate conform vechii legislații prin **Decretul nr. 215 din 12 iulie 1977** cu privire la încadrarea personalului muncitor în grupele I, II sau III de muncă, prin care se stabilea că, în raport de condițiile, complexitatea, solicitarea mai mare și importanța muncii, locurile de muncă se încadrează în grupele I, II sau III de muncă. Astfel, locurile de muncă ce, prin natura și specificul lor, făceau ca munca să se desfășoare în condiții deosebite se încadrau în grupele I și II de muncă. Anumite locuri de muncă unde existau condiții deosebite dar care puteau fi îmbunătățite prin măsuri tehnice sau organizatorice, se încadrau temporar în aceste grupe și se revizuiu anual în raport cu modificarea condițiilor. În grupa I de muncă se încadrau cu caracter permanent: a) minierii și celelalte categorii de personal care lucrau în subteran; b) personalul care executa prelucrarea minereurilor radioactive; c) scafandrii și chesonierii; d) personalul de pe platformele de foraj marin; e) personalul navigant din aviația civilă care realiza anual numărul de ore de zbor minim prevăzut pe diferite tipuri de aeronave, f) personalul care executa operații periculoase la fabricarea, manipularea, transportul produselor explozive și a munițiilor și elementelor lor cu explozivi de sensibilitate mare, inclusiv distrugerea și delaborarea acestora; g) zidarii samotori care lucrau cu cărămizi din sticlă sau la temperaturi de peste 40 grade C; h) sticlarii care prelucrau topitura de sticlă prin suflare cu gura și fasonarea acesteia; i) vopsitorii de la dublu fund al navelor; și j) personalul care lucra în leprozerii.*

În grupa II de muncă se încadrau cu caracter permanent: a) minierii și celelalte categorii de personal care lucrau în subteran în minele de sare; b) personalul care executa drenuri la adâncime mai mare de 8 m; c) personalul navigant din aviația civilă care realiza cel puțin 50% din numărul de ore de zbor (salturi sau starturi) prevăzute în grupa I de muncă; d) sudorii care lucrau în interior la nave, cazane, conducte, cilindri de locomotive, stâlpi metalici închisi, rezervoare, bazine și

alte instalații închise; e) personalul care executa operații periculoase la fabricarea, încercarea, recepția, verificarea și manipularea munițiilor și a elementelor lor cu explozivi de sensibilitate mică; f) personalul care executa direct operații de curățire de canale subterane, coșuri industriale, canale de fum, canale de la unități de celuloză, instalații din rafinării, în interiorul cisternelor, rezervoarelor, tancurilor și conductelor petroliere; g) personalul care executa ermetizări de cabine de avioane cu reacție; h) personalul din sala mașinilor de pe nave oceanice, maritime, fluviale și de pe navele care executau lucrări legate de forajul marin; personalul de pe navele de pescuit în apele maritime și oceanice (exclusiv personalul auxiliar); i) personalul care executa lucrări de manipulare și stivuire în săli de congelare și camere frigorifice cu temperatura sub minus 25 grade C.

Personalul artistic din instituțiile de stat, care îndeplinea funcția de balerin și acrobat, se încadra în grupa I de muncă, iar personalul artistic din instituțiile de stat, care îndeplinea funcția de solist vocal de operă și operetă, instrumentist la instrumente de suflat, artist de circ cu activitate de călărie sau dresuri de animale sălbatice, se încadra în grupa II de muncă. Personalul de la celelalte locuri de muncă se încadra în grupa III.

De asemenea, se stipulează expres că, în situația pensionarilor, prevederile se vor aplica începând cu data de 1 ianuarie 2010, prin acordarea punctajului mediu anual calculat ca diferență dintre punctajul mediu anual rezultat în urma majorării efectuate conform prevederilor Legii nr.218/2008 și cel acordat conform OUG nr.100/2008 pentru completarea Legii nr.19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale.

E) Pensionarii asigurați prin sistemul public au dreptul la bilete de tratament balnear sau de odihnă, al căror cost este parțial suportat din bugetul asigurărilor sociale de stat. Bugetul asigurărilor sociale suportă costul integral al unui număr de bilete de tratament balnear sau de odihnă, precum și diferența dintre valoarea acestora și contribuția beneficiarilor acestor bilete.

În cursul unui an calendaristic, același beneficiar are dreptul la un singur bilet de tratament balnear sau de odihnă, locurile fiind distribuite prin casele teritoriale de pensii

la asigurării sistemului public de pensii, sistemului de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale.

Conform prevederilor Legii nr.19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, cu completările și modificările ulterioare și a criteriilor în baza cărora se acordă biletele pentru tratament balnear prin casele teritoriale de pensii și Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale, aprobate prin Decizia Președintelui C.N.P.AS., o persoană poate beneficia de bilet pentru tratament balnear, dacă îndeplinește criteriile stabilite.

F). Ajutoarele sociale constituie o formă de drepturi de asigurări sociale acordate în baza Legii nr. 19/2000, care prevede, în art. 7 alin. (2): „Prestațiile de asigurări sociale se acordă sub formă de: pensii, indemnizații, **ajutoare**, alte tipuri de prestații prevăzute de lege, corelative cu obligațiile privind plata contribuției de asigurări sociale”.

În medie, în trimestrul al treilea al anului 2008, circa 2000 de pensionari din totalul de aproximativ 4.688.000 de asigurați beneficiau de ajutor social – ca formă de protecție socială – pentru completarea veniturilor lor. Acest tip de venit a fost instituit prin prevederile Legii nr. 3/1977 (act normativ abrogat la data intrării în vigoare a Legii nr.19/2000), care stabilea că « *Persoanele incapabile de muncă, datorită vârstei sau a bolilor cronice, invalizii, deficienții de toate categoriile, lipsiți de mijloace proprii de existență și care nu au susținători legali, beneficiază în condițiile prevăzute de lege de ajutor social sau de îngrijire în instituțiile de ocrotire și asistență socială, precum și de alte forme de asistență socială* » (art. 76).

Bugetul de stat pentru anul 2009 va asigura plata pensiei sociale, instituită prin O.U.G.nr. 6/2009, al cărei cunatum maxim va fi de 350 lei. Această sumă va fi garantată pensionarilor cu venituri mici prin plata lunară a unui complement, ca diferență între suma de 350 de lei și veniturile individuale lunare.

Capitolul 2

ORGANIZAREA SI FUNCTIONAREA SISTEMULUI PUBLIC DE PENSII

2.1. Pensile – produse de asigurare

Pensiile reprezintă plăți sistematice acordate pensionarilor care, prin natura lor, se deosebesc de veniturile salariale, dar și de alte categorii de venituri (precum cele obținute din dividende, contracte de locațiune, dobânzi bancare, donații sau moșteniri, ajutoare sociale, investiții etc).

Acordarea pensiei la retragerea din activitatea salariată nu este echivalentă cu încetarea totală a capacității de a munci și deci nu ar trebui să fie înțeleasă astfel.

La împlinirea vârstei de pensionare, deci de retragere din viața activă cu contract de muncă, veniturile salariale sunt înlocuite de cele obținute cu titlu de pensie. **Pensionarea nu presupune imposibilitatea de a primi alte tipuri de venituri, de a continua activitatea ca salariat**, lucrător pe cont propriu etc. Multe dintre persoanele care îndeplinesc vârsta de pensionare și au stagiul de cotizare complet, ies la pensie rămânând în continuare active și realizează alte tipuri de venituri, aspect care duce la îmbunătățirea nivelului individual de trai și a standardului economic personal.

Odată cu creșterea speranței de viață – legată indisolubil de sporirea calității vieții – este justificată prelungirea duratei vârstei active. De altfel, multe dezbateri au existat recent în domeniul mării vârstei standard de pensionare, măsură de altfel adoptată în multe state europene.

În ceea ce privește termenul de « pensie », acesta cunoaște o serie de accepțiuni diferite. Putem avea astfel : „pensia de serviciu”, ca beneficiu al muncii instituit prin intermediul legilor speciale în favoarea unor categorii profesionale precum magistrații, diplomații, avocații, parlamentarii și funcționarii parlamentari, aviatorii etc. (deși contribuția procentuală este aceeași cu cea din cazul pensiilor obișnuite, conform Legii nr. 19/2000, adică de 10,5% procente din salariul brut (începând cu luna februarie 2009), diferența fiind subvenționată de la bugetul statului); totodată, există noțiunea de « pensie de asigurări publice sau private» care este acordată ca urmare a cotizării la sistemele de asigurări ; «pensiile de recunoștință sau de merit» ce revin beneficiarilor pentru servicii de excepție aduse societății (cum se întâmplă în cazul veteranilor sau văduvelor de război) ; și «pensiile sociale» ce se acordă persoanelor vârstnice lipsite de surse de venit, pentru a le scuti de a solicita asistență socială (care se acordă numai pentru un interval limitat de timp) .

Pensiile care provin din asigurările sociale nu sunt totuși produse « pure » de asigurare (întrucât asigurarea în sine ar presupune existența unui risc și a unui beneficiu obținut cu titlu de despăgubire). Ele reprezintă drepturi câștigate de asigurați și au de fapt rol de protecție socială a unor categorii de populație, garantându-le un anumit nivel de trai în baza unui quantum din venitul obținut pe parcursul vieții (venit – contribuție – din activitatea remunerată care a fost supus impozitării).

Performanța sistemului de pensii în a asigura un standard decent pentru beneficiari se bazează în primul rând pe un raport favorabil între numărul de contribuabili și cel de beneficiari ai sistemului, pe ideea de solidaritate între generații și pe dezideratul de sporire a valorii contribuțiilor ; în România ea a fost mai mare la început, atunci când și obligațiile de plată au fost mai mici, însă ulterior și îndeosebi în ultima perioadă au apărut dificultăți la plată, acoperite prin subvenții de la bugetul de stat. O altă influență negativă asupra sistemului a constituit-o inflația anuală care a redus puterea de cumpărare a pensiilor și deprecierea nivelului de trai al pensionarilor.

2.2. Beneficiarii de drept ai sistemului

În ceea ce privește **persoanele asigurate**, acestea pot fi cetățeni români sau cetățeni ai altor state ori apatrizi, pe perioada în care au, conform legii, domiciliul sau reședința în România, iar asigurarea poate fi considerată **obligatorie sau facultativă**.

Conform art. 5 alin.(1) din Legea nr. 19/2000 sunt asigurate **obligatoriu**:

1. persoanele salariate și funcționarii publici;
2. persoanele care își desfășoară activitatea în funcții electivă sau sunt numite în cadrul autorității executive, legislative ori judecătorești, pe durata mandatului, precum și membrii cooperatori dintr-o organizație a cooperăției meșteșugărești ale căror drepturi și obligații sunt asimilate cu cele ale persoanelor prevăzute la pct. 1;
3. persoanele care beneficiază de drepturi bănești lunare ce se suportă din bugetul asigurărilor pentru șomaj, în condițiile legii;
4. persoanele care realizează un venit brut pe an calendaristic, echivalent cu cel puțin 3 salarii medii brute și care se află în una dintre situațiile următoare:
  - asociat unic, asociați, comanditari sau acționari;
  - administratori;
  - membri ai asociației familiale;
  - persoane autorizate să desfășoare activități independente;
  - persoane angajate în instituții internaționale, dacă nu sunt asigurații acestora;
  - alte persoane care realizează venituri din activități profesionale;
5. persoanele care realizează prin cumul venituri brute pe an calendaristic, echivalente cu cel puțin 3 salarii medii brute și care se regăsesc în două sau mai multe situații prevăzute la pct. 4;

Totodată, potrivit art. 5 alin. (2) din Legea nr. 19/2000, în sistemul public de pensii, asigurarea **facultativă** este posibilă pe bază de contract de asigurare socială în cazul:

- celorlalte persoane care nu se regăsesc în situațiile prevăzute mai sus;
- celor care nu se află în plata unor prestații de asigurări sociale în sistemul public;

- persoanelor care nu se regăsesc în situațiile prevăzute de art. 38 alin. (1) lit. b) și c) din Legea nr. 19/2000¹;
- celor care nu sunt asigurate în alte sisteme de asigurări sociale, neintegrate în sistemul public.

În concluzie, prin Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale se creează un regim dublu de asigurări sociale și anume: un regim **obligatoriu**, prin efectul legii, pentru persoanele care își desfășoară activitatea în situațiile prevăzute la art. 5 alin.(1); și unul **facultativ**, în temeiul contractului de asigurare socială, în cazurile precizate de art. 5 alin.(2).

În sistemul public de pensii din România, evidența drepturilor și a obligațiilor de asigurări sociale se realizează pe baza codului personal de asigurări sociale care este codul numeric personal.

2.3. Instituțiile care asigură funcționarea sistemului și principalele atribuții

În conformitate cu prevederile art. 3 al Legii nr. 19/2000 , Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale (CNPAS) este principala instituție, de stat major, abilitată în domeniul pensiilor.

Actul normativ precizează și modul de organizare al caselor în plan local, la nivelul unităților administrativ-teritoriale județene și a municipiului București, reglementând următoarele :

---

¹ Art. 38 alin. 1 din Legea nr. 19/2000 prevede: "În sistemul public se asimilează stagiului de cotizare și perioadele necontributive, denumite în continuare perioade asimilate, în care asiguratul:

a).....

b) a urmat cursurile de zi ale învățământului universitar, organizat potrivit legii, pe durata normală a studiilor respective, cu condiția absolvirii acestora;

c) a satisfăcut serviciul militar ca militar în termen sau militar cu termen redus, pe durata legal stabilită, a fost concentrat, mobilizat sau în prizonierat."

« (2) În subordinea CNPAS se înființează case județene de pensii în fiecare municipiu reședință de județ, precum și Casa de pensii a municipiului București, denumite case teritoriale de pensii.

(3) CNPAS poate înființa case locale de pensii, în funcție de numărul, complexitatea și structura asiguraților, care funcționează sub conducerea și controlul casei județene de pensii și, respectiv, Casei de pensii a municipiului București. ».

Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale este o instituție publică de interes național, autonomă, cu sediul în București, **al cărei rol este acela de a administra și a gestiona sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale**. Casa de pensii a municipiului București și casele județene de pensii sunt servicii publice, investite cu personalitate juridică, după cum prevede art. 139 alin.(3) din Legea nr. 19/2000.

Deși Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale este ordonatorul de credite principal pentru bugetul asigurărilor sociale de stat, atribuțiile în acest domeniu i se delegă conducerii executive a Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale. Cu toate acestea, art. 141 din Legea nr. 19/2000 statuează clar faptul că : « realizarea atribuțiilor ce revin CNPAS, potrivit legii, este supusă controlului Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale ».

Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale își elaborează statutul propriu, care se aprobă prin hotărâre a Guvernului și cuprinde în mod obligatoriu atribuțiile consiliului de administrație, ale președintelui CNPAS, modul de organizare și funcționare a CNPAS, precum și atribuțiile caselor teritoriale de pensii. Legea stabilește că toate cheltuielile privind organizarea și funcționarea sistemului public se suportă din bugetul asigurărilor sociale de stat, în limita unui procent de până la 4% aplicat asupra cheltuielilor anuale totale prevăzute prin legea bugetului asigurărilor sociale de stat, inclusiv asupra cheltuielilor din alte surse atrase, în condițiile legii. Totodată, sumele necesare administrării și gestionării procesului de afiliere la fondurile de pensii administrate privat , cele ocazionate de virarea contribuției la aceste fonduri, precum și celelalte cheltuieli aferente se suportă din bugetul asigurărilor sociale de stat , în limita procentului prevăzut la art.142, alin. (1).

Atribuțiile fundamentale îndeplinite de CNPAS includ, fără a fi limitative : îndrumarea și controlul modului de aplicare a dispozițiilor legale de către casele teritoriale de pensii ; îndrumarea și verificarea persoanelor juridice și fizice cărora le revin drepturi și obligații care decurg din Legea nr. 19 /2000; furnizarea datelor necesare pentru fundamentarea și elaborarea bugetului asigurărilor sociale de stat; publicarea bianuală a raportului său de activitate; colectarea și virarea contribuțiilor de asigurări sociale și altor tipuri de contribuții, potrivit dispozițiilor legale în vigoare; urmărirea încasării veniturilor bugetului asigurărilor sociale de stat; organizarea, îndrumarea și controlul activității privind executarea creanțelor bugetare; luarea de măsuri, în condițiile legii, pentru dezvoltarea și administrarea eficientă a patrimoniului sistemului public, precum și pentru asigurarea integrității acestuia; luarea de măsuri, în condițiile legii, pentru protecția fondurilor de asigurări sociale; asigurarea evidenței la nivel național a tuturor contribuabililor la sistemul public; asigurarea evidenței drepturilor și obligațiilor de asigurări sociale la nivel național, pe baza codului personal de asigurări sociale; certificarea anuală a stagiului de cotizare și a punctajului pentru fiecare asigurat; asigurarea reprezentării în fața instanțelor judecătorești în litigiile în care este implicată ca urmare a aplicării dispozițiilor Legii nr. 19/2000 cu modificările și completările ulterioare, precum și îndeplinirea altor atribuții stabilite prin dispoziții legale.

2.4. Funcționarea sistemului

A. Contribuția de asigurări sociale

Fondul sistemului public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale se constituie pe baza plății contribuției de asigurări sociale, iar contribuabilii sistemului public sunt după caz, conform art. 18 alin. (1) din Legea nr. 19/2000:

- a)** asigurații care datorează contribuții individuale de asigurări sociale;
- b)** angajatorii;
- c)** persoanele juridice la care își desfășoară activitatea asigurații prevăzuți la art. 5 alin.(1) pct. II, și anume: persoanele care își desfășoară activitatea în funcții

elective sau care sunt numite în cadrul autorității executive, legislative ori judecătorești, pe durata mandatului, precum și membrii cooperatori;

- d)** Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, titulara bugetului asigurărilor pentru șomaj;
- e)** persoanele prevăzute la art. 5 alin.(2) din Legea nr. 19/2000, care încheie contract de asigurare socială, respectiv asigurații în mod facultativ.

Cotele de contribuții de asigurări sociale sunt diferențiate în funcție de condițiile de muncă normale, deosebite sau speciale. Ele se aprobă anual prin lege.

Cel mai recent act normativ în domeniu este Legea nr. 19/2009, publicată în M.O. nr.122 din 27 februarie 2009, reglementare care prevede și autorizează pentru anul bugetar 2009 veniturile pe capitole și subcapitole și cheltuielile pe destinații pentru bugetul asigurărilor sociale de stat, bugetul asigurărilor pentru șomaj, bugetele instituțiilor publice finanțate parțial din venituri proprii, precum și reglementări specifice exercițiului bugetar al acestui an. Astfel:

„În baza prevederilor art. 18) din Legea nr. 19/2009, cotele de contribuție de asigurări sociale se stabilesc după cum urmează:

a) *31,3% pentru condiții normale de muncă, datorate de angajator și angajați, din care 10,5% datorate de angajați și 20,8% datorate de angajatori;*

b) *36,3% pentru condiții deosebite de muncă, datorate de angajator și angajați, din care 10,5% datorate de angajați și 25,8% datorate de angajatori;*

c) *41,3% pentru condiții speciale de muncă, datorate de angajator și angajați, din care 10,5% datorate de angajați și 30,8% datorate de angajatori.*

(2) *În cota de contribuție individuală de asigurări sociale prevăzută la alin. (1) este inclusă și cota de 2% aferentă fondurilor de pensii administrate privat, prevăzută de Legea nr. 411/2004 privind fondurile de pensii administrate privat, republicată, cu modificările și completările ulterioare.*

Aceste cote de contribuții se aplică începând cu veniturile aferente lunii februarie 2009.

Conform art. 16 al aceleiași legi : **“Valoarea punctului de pensie este de 718,4 lei de la 1 aprilie 2009 și de 732,8 lei de la 1 octombrie 2009” iar «Salariul mediu**

brut utilizat la fundamentarea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2009 este de 1.693 lei. »

Locurile de muncă normale sunt constituite din majoritatea locurilor de muncă existente la agenții economici pentru care Legea nr. 19/2000 nu menționează, în mod expres, criteriile pe care trebuie să le îndeplinească.

În sensul Legii nr. 19/2000, **locurile de muncă în condiții deosebite** sunt cele care, în mod permanent sau în anumite perioade, pot afecta esențial capacitatea de muncă a asiguraților din cauza gradului mare de expunere la risc (art. 19 alin. 1).

Locurile de muncă în condiții deosebite se stabilesc prin contractul colectiv de muncă sau, în cazul în care nu se încheie contracte colective de muncă, prin decizia organului de conducere.

În toate cazurile, avizul inspectoratului teritorial de muncă este obligatoriu pentru încadrarea locurilor de muncă în condiții deosebite.

Locurile de muncă în condiții speciale sunt cele din:

- unitățile miniere, pentru personalul care își desfășoară activitatea în subteran cel puțin 50% din timpul normal de muncă în luna respectivă;
- activitățile de cercetare, explorare, exploatare sau prelucrare a materiilor prime nucleare, zonele I și II de expunere la radiații;
- aviația civilă, pentru personalul navigant prevăzut în anexa nr. 1 la Legea nr. 19/2000;
- activitatea artistică desfășurată în profesiile prevăzute în anexa nr. 2 la Legea nr. 19/2000.

Alte locuri de muncă în condiții speciale decât cele de mai sus pot fi stabilite numai prin lege¹.

Contribuția de asigurări sociale se datorează din momentul încadrării în una dintre situațiile prevăzute la art. 5 alin.(1) din Legea nr. 19/2000² sau de la data încheierii contractului de asigurare socială. Astfel:

---

¹ A se vedea, în acest sens, Anexa nr. 1 din Legea nr. 226/2006 privind încadrarea unor locuri de muncă în condiții speciale, publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 509 din 13 iunie 2006.

² Potrivit art. 5. alin. 1, în sistemul public sunt asigurate obligatoriu, prin efectul legii:

I. salariații și funcționarii publici;

- **Contribuția individuală de asigurări sociale** se datorează de asigurații prevăzuți la art. 5 alin.(1) pct.I și II, iar cota acestei contribuții se stabilește prin legea bugetului asigurărilor sociale de stat.

Cota contribuției individuale de asigurări sociale este de 10,5%, indiferent de condițiile de muncă (art. 18 din Legea nr. 19 /2009).

Baza lunară de calcul a contribuției individuale de asigurări sociale în cazul asiguraților o constituie salariile brute lunare sau venitul brut lunar.

- **Contribuția de asigurări sociale datorată de către angajatori** reprezintă diferența dintre nivelul cotelor de contribuții de asigurări sociale stabilite diferențiat, în funcție de condițiile de muncă, prin legea anuală a bugetului asigurărilor sociale de stat și nivelul cotei contribuției individuale de asigurări sociale, iar baza lunară de calcul în acest caz o constituie fondul total de salarii brute lunare.
- Asigurații prevăzuți la art. 5 alin.(1) pct. IV și V și la alin. (2) al aceluiași articol din Legea nr. 19/2000 datorează integral cota de contribuție de asigurări sociale corespunzătoare condițiilor de muncă în care își desfășoară activitatea. Baza lunară de calcul în cazul asiguraților prevăzuți la art. 5 alin.(1) pct. IV și V o reprezintă venitul brut realizat, iar în cazul celor prevăzuți de art. 5 alin.(2) (asigurați în mod facultativ) venitul lunar asigurat.
- **Contribuția de asigurări sociale pentru șomeri** se suportă integral din bugetul asigurărilor pentru șomaj la nivelul cotei stabilite pentru condiții normale de muncă ;

II. persoanele care își desfășoară activitatea în funcții electivă sau care sunt numite în cadrul autorității executive, legislative ori judecătorești, pe durata mandatului precum și membrii cooperatori dintr-o organizație a cooperăției meșteșugărești, ale căror drepturi și obligații sunt asimilate cu cele ale persoanelor prevăzute la pct. I;

III. persoanele care beneficiază de drepturi bănești lunare, ce se suportă din bugetul asigurărilor pentru șomaj, în condițiile legii, denumite în continuare șomeri;

IV. persoanele care realizează un venit brut pe an calendaristic, echivalent cu cel puțin 3 salarii medii brute și care se află în una dintre situațiile următoare: **a)** asociat unic, asociați, comanditari sau acționari; **b)** administratori; **c)** membri ai asociației familiale; **d)** persoane autorizate să desfășoare activități independente; **e)** persoane angajate în instituții internaționale, dacă nu sunt asigurații acestora; **f)** alte persoane care realizează venituri din activități profesionale;

V. persoanele care realizează prin cumul venituri brute pe an calendaristic, echivalente cu cel puțin 3 salarii medii brute și care se regăsesc în două sau mai multe situații prevăzute la pct. IV.

- **Contribuția de asigurări sociale pentru persoanele care beneficiază de plăți compensatorii** se suportă din bugetul asigurărilor pentru șomaj la nivelul cotei contribuției individuale de asigurări sociale.

B. Calculul și plata contribuției de asigurări sociale

În ceea ce privește calculul și plata contribuției de asigurări sociale datorate de către salariați, funcționari publici, persoane care își desfășoară activitatea în funcții electivă sau sunt numite în cadrul autorităților executive, legislative sau judecătorești, membri cooperatori și de către angajatorii acestora, se realizează lunar de către angajatori.

În același timp, calculul și plata contribuției de asigurări sociale pentru *șomeri* se efectuează lunar de către Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă; iar plata contribuției de asigurări sociale datorate de asigurații prevăzuți la art. 5 alin. (1) pct. IV și V și de asigurații în mod facultativ, se face lunar de către aceștia, pe baza calculului efectuat și comunicat de casele teritoriale de pensii la care sunt asigurați.

Trebuie evidențiat că plata contribuției de asigurări sociale în cazul asiguraților în mod facultativ se poate face și anticipat, pe o perioadă de cel mult 12 luni, calculată de la data la care se face plata. În aceste situații, stagiul de cotizare este corespunzător timpului efectiv parcurs în interiorul perioadei pentru care s-a efectuat plata.

Există și anumite categorii de sume **pentru care nu se datorează contribuția de asigurări sociale, acestea fiind reprezentate de:**

- drepturile plătite, potrivit dispozițiilor legale, în cazul încetării raporturilor de muncă, încetării raporturilor de serviciu ale funcționarilor publici, încetării mandatului sau a calității de membru cooperativ, altele decât cele acordate potrivit legii pentru perioada de preaviz;
- diurnele de deplasare și de delegare, indemnizațiile de delegare, detașare și transfer, precum și drepturile de autor;
- sumele reprezentând participarea salariaților la profit;
- premii și alte drepturi exceptate prin legi speciale.

Legea nr. 19/2000 stabilește, la art. 29, **termenele de plată a contribuției de asigurări sociale, care pot fi după cum urmează:**

- data stabilită pentru plata drepturilor salariale pe luna în curs, în cazul angajatorilor care efectuează plata drepturilor salariale lunar, dar nu mai târziu de data de 20 a lunii următoare celei pentru care se datorează plata;
- data stabilită pentru plata chenzinei a 2-a, în cazul angajatorilor ce efectuează plata drepturilor salariale chenzinal, dar nu mai târziu de data de 20 a lunii următoare celei pentru care se datorează plata;
- până la sfârșitul lunii pentru luna în curs, în cazul asiguraților prevăzuți la art. 5 alin.(1) pct. IV și V și alin.(2) al aceluiași articol;
- până la data de 20 a lunii următoare celei pentru care se efectuează plata drepturilor ce se suportă din bugetul asigurărilor pentru șomaj, în cazul șomerilor.

Angajatorii trebuie să depună în bancă, o dată cu documentația pentru plata salariilor și a altor venituri ale asiguraților și documentele pentru plata contribuțiilor datorate bugetului asigurărilor sociale de stat, plățile efectuându-se simultan, sub control bancar. În cazul neachitării la termen a contribuțiilor datorate bugetului asigurărilor sociale de stat, casele teritoriale de pensii procedează la aplicarea măsurilor de executare silită pentru încasarea sumelor cuvenite. Neplata contribuției de asigurări sociale la termenele stabilite de art. 29 din Legea nr. 19/2000 generează plata unor majorări calculate pentru fiecare zi de întârziere, până la data achitării sumei datorate inclusiv. Sumele reprezentând majorările de întârziere se fac venit la bugetul asigurărilor sociale de stat.

C. Finanțarea sistemului:

Ca surse de finanțare a sistemului public de pensii, pot fi luate în considerare atât sursele provenite prin contribuțiile asiguraților, cât și finanțarea prin subvenții de la bugetul de stat.

Actul normativ care face referire la modul de finanțare al sistemului de pensii este tot Legea nr. 19/2000. Așa cum se menționează în Capitolul II al acesteia (art.11-17), bugetul asigurărilor sociale de stat cuprinde atât veniturile, cât și cheltuielile

sistemului public de pensii. Acest buget al asigurărilor sociale de stat se elaborează anual de către Guvern, pe baza propunerilor prezentate de CNPAS, fiind ulterior supus aprobării Parlamentului.

Veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat provin din contribuții de asigurări sociale plătite de către viitorii beneficiari, dobânzi, majorări pentru plata cu întârziere a contribuțiilor, precum și din alte venituri, stabilite potrivit legii ; iar cheltuielile bugetului asigurărilor sociale de stat trebuie să acopere contravaloarea prestațiilor de asigurări sociale din sistemul public, cheltuielile privind organizarea și funcționarea sistemului public, finanțarea unor investiții proprii și alte cheltuieli prevăzute de lege.

Excedentele anuale ale bugetului asigurărilor sociale de stat pot fi utilizate în anul următor, potrivit destinațiilor aprobate prin lege, după restituirea transferurilor primite de la bugetul de stat, iar un eventual deficit curent în bugetul asigurărilor sociale de stat (adică o valoare mai mare a cheltuielilor față de totalul veniturilor) se acoperă din disponibilitățile bugetului de asigurări sociale de stat din anii precedenți (care sunt purtătoare de dobândă) și, în continuare, din fondul de rezervă. Totodată, legea menționează și situația critică în care pentru acoperirea deficitului bugetului asigurărilor sociale de stat și deci pentru posibilitatea continuării plăților către beneficiarii sistemului, după epuizarea fondului de rezervă, veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat se completează cu sume care se alocă de la bugetul de stat. O astfel de situație este prevăzută și pentru anul 2009, când veniturile se pare că vor fi depășite cu mult de valoarea cheltuielilor.

D. Vechimea în muncă și stagiul de cotizare în sistemului public de pensii

În dreptul muncii și în domeniul asigurărilor sociale de stat, o noțiune extrem de importantă este aceea de “vechime în muncă” .

Vechimea în muncă – în sensul de stagiul general în activitate – constituie un izvor de importante drepturi pentru fiecare persoană încadrată în muncă. Dreptul la pensie e principala formă a asigurării materiale în caz de invaliditate, bătrânețe sau pierderea susținătorului legal, iar acest drept este condiționat în primul rând de

vechimea în muncă. De asemenea, durata concediului de odihnă se stabilește proporțional cu vechimea în muncă.

La baza vechimii în muncă stă activitatea desfășurată în cadrul unor raporturi juridice de muncă, adică în baza unui contract de muncă, indiferent de natura lui (pe durată nedeterminată sau determinată), de modul de retribuire sau de unitatea în care se prestează munca (întreprinderi sau organizații economice ale statului, organe centrale sau locale, la persoane juridice din sectorul particular sau la o persoană fizică). Activitatea desfășurată în baza unei convenții civile nu dă însă dreptul decât la remunerarea pentru munca prestată, deoarece timpul lucrat astfel nu se consideră vechime în muncă. Legea stabilește concret condițiile în care trebuie să se desfășoare activitatea pentru a constitui vechime în muncă.

Stagiul de cotizare – respectiv perioada în care o persoană a plătit contribuții de asigurări sociale în sistemul public din România precum și în alte țări, în condițiile stabilite prin acordurile sau convențiile internaționale la care România este parte (art. 8 alin.1 din Legea nr. 19/2000) – este aspectul cel mai important **în stabilirea și calculul pensiei ce îi revine contribuabilului.**

Potrivit legii, asiguratul beneficiază de toate drepturile de asigurări sociale prevăzute de lege și în cazul în care i s-a reținut contribuția individuală de asigurări sociale, iar angajatorul nu și-a achitat, potrivit legii, contribuția datorată în calitate sa de contribuabil pe o perioadă mai mică sau egală cu 6 luni, considerate după data de 1 aprilie 2001 până la data solicitării dreptului.

În cazul în care contribuția individuală de asigurări sociale a fost reținută, iar angajatorul nu și-a plătit contribuția datorată conform legii pe o perioadă mai mare de 6 luni considerate după data de 1 aprilie 2001 până la data solicitării dreptului, asiguratul nu poate beneficia de pensia anticipată sau de pensia anticipată parțială până la achitarea integrală de către angajator a contribuțiilor datorate și a majorărilor de întârziere aferente. În această situație asiguratul poate beneficia de pensie pentru limită de vârstă, pensie de invaliditate și pensie de urmaș, în condițiile prevăzute de lege.

Drepturile de asigurări sociale cuvenite în sistemul public din România **se pot transfera** în țările în care asigurații își stabilesc domiciliul sau reședința, în condițiile reglementate prin acorduri și convenții internaționale la care România este parte. De

asemenea, prestațiile de asigurări sociale aferente drepturilor pot fi transferate în alte țări, în condițiile reglementate prin acorduri și convenții internaționale la care România este parte, în moneda țărilor respective sau într-o altă monedă asupra căreia s-a convenit.

Art. 38 alin.(1) din Legea nr. 19/2000 prevede că în sistemul public se asimilează stagiului de cotizare și perioadele necontributive, denumite „perioade asimilate”, în care asiguratul:

- a beneficiat sau beneficiază de drepturi de asigurări sociale, cu excepția celor prevăzute la art. 40 lit. a) (pensia pentru limită de vârstă), lit.b) (pensia anticipată), lit.c) (pensia anticipată parțială) și lit.e) (pensia de urmaș);
- a urmat cursurile de zi ale învățământului universitar, organizat potrivit legii, pe durata normală a studiilor respective, cu condiția absolvirii acestora; asigurații care au absolvit mai multe instituții de învățământ superior beneficiază de asimilarea, ca stagiul de cotizare, a unei singure perioade de studii, la alegere;
- a satisfăcut serviciul militar ca militar în termen sau militar cu termen redus, pe durata legal stabilită, a fost concentrat, mobilizat sau în prizonierat.

Stagiul de cotizare se certifică asiguraților anual, din oficiu, de către casele de pensii teritoriale și cea a municipiului București, dar se poate certifica și la cererea asiguraților, contra cost, oricând în timpul anului.

Stagiul de cotizare se comunică asiguraților prin certificatul privind stagiul de cotizare și punctajul realizat în sistemul asigurărilor sociale de stat. Anual, până la data de 31 martie, casa de pensii eliberează fiecărui asigurat certificatul pentru anul calendaristic precedent.

Pentru perioadele de asigurare realizate anterior datei de 1 aprilie 2001, certificarea stagiului de cotizare și a punctajului asiguratului se face treptat, pe măsura preluării și prelucrării datelor din carnetele de muncă, carnetele de asigurări sociale sau din alte acte, prevăzute de lege, pe baza cărora se poate stabili că s-a achitat contribuția de asigurări sociale¹.

---

¹ Ordinul nr. 98 din 9 februarie 2006 pentru aprobarea procedurilor de predare/primire a carnetelor de muncă la casele teritoriale de pensii, publicat în "Monitorul Oficial al României", nr. 190 din 28 februarie 2006.

Capitolul 3

CATEGORII DE PENSII SI INTRAREA IN DREPTURI

3.1. Categoriile de pensii

După cum am arătat, pensiile constituie cea mai importantă prestație de asigurări sociale ce se acordată în cadrul sistemului public, reprezentând un venit de înlocuire care se plătește în cazul pierderii totale sau parțiale a veniturilor profesionale ca urmare a atingerii unei vârste-limită, invalidității sau decesului persoanei asigurate.

Orice categorie de pensie se acordă la cererea persoanei îndreptățite, a mandatarului desemnat de aceasta cu procură specială, a tutorelui sau a curatorului acesteia.

În România, în sistemul public, conform art. 40 alin.(1) din Legea nr. 19/2000, se acordă următoarele categorii de pensii:

- a)** pensia pentru limită de vârstă;
- b)** pensia anticipată;
- c)** pensia anticipată parțială;
- d)** pensia de invaliditate;
- e)** pensia de urmaș.

Asigurații care au dreptul la una dintre aceste categorii de pensii sunt:

- asigurații prevăzuți la art. 5 din Legea nr. 19/2000 (respectiv, asigurații obligatoriu și cei în mod facultativ);
- asigurații care satisfac obligații militare (art. 53 alin.(2) din Legea nr. 19/2000);

- elevii, ucenicii și studenții care și-au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă ca urmare a bolilor profesionale sau a accidentelor de muncă survenite în timpul și din cauza practicii profesionale (art. 53 alin.(3) din Legea nr. 19/2000);
- persoanele care și-au pierdut total sau parțial capacitatea de muncă și mării mutilați, ca urmare a participării la evenimentele revoluționare din decembrie 1989, dacă erau cuprinși într-un sistem de asigurări sociale anterior datei apariției invalidității din această cauză (art. 53 alin.(4) din Legea nr. 19/2000);
- persoanele care la data solicitării drepturilor de pensie nu mai au calitatea de asigurat;
- urmașii celor prevăzuți mai sus, respectiv copiii și soțul supraviețuitor (art. 65 din Legea nr. 19/2000).

a) Pensia pentru limită de vârstă

Pensia pentru limită de vârstă reprezintă pensia cea mai cunoscută și se acordă asiguraților care îndeplinesc, cumulativ, la data pensionării, condițiile privind vârsta standard de pensionare și stagiul minim de cotizare realizat în sistemul public (art. 41 alin. (1) din Legea nr. 19/2000).

La data adoptării Legii nr. 19/2000, vârsta standard de pensionare era de 57 de ani pentru femei și de la 62 de ani pentru bărbați. De aceea, actul normativ prevede creșterea eșalonată a vârstelor de pensionare până la 60 de ani pentru femei și 65 de ani pentru bărbați, creștere ce ar urma să se aplice de la data intrării în vigoare a legii și până în anul 2012. În același interval de 13 ani este stabilită, în afară de creșterea vârstei standard de pensionare și majorarea stagiilor minime – respectiv complete de cotizare, atât pentru bărbați cât și pentru femei. Astfel, stagiul minim de cotizare atât pentru femei, cât și pentru bărbați, crește eșalonat de la 10 la 15 ani de la data intrării în vigoare a Legii nr. 19/2000 ; în timp ce stagiul complet de cotizare va ajunge la 30 de ani pentru femei și la 35 de ani pentru bărbați după anul 2012.

În condițiile îndeplinirii stagiului complet de cotizare, se reglementează prin actul normativ și posibilitatea continuării activității asiguraților, cu permisiunea angajatorului.

În situația asiguraților care au depus cerere de pensionare, angajatorii acestora nu pot dispune încetarea raporturilor de muncă, de serviciu sau a calității de membru cooperador, după caz, în vederea pensionării, decât după primirea deciziei de admitere a cererii de pensionare. Numai în cazul în care salariatul îndeplinește condițiile de vârstă standard și stagiul de cotizare și nu a solicitat pensionarea în condițiile legii, angajatorul poate dispune încetarea contractului de muncă , potrivit art. 61 lit. e) din Codul Muncii.

Cazurile de reducere a vârstelor de pensionare:

Potrivit Legii nr. 19/2000 cu modificările și completările ulterioare, se stabilesc anumite

tipuri de activități și criteriile de încadrare care constituie excepții de la regula vârstei de pensionare și a stagiilor complete de cotizare. Astfel, **reducerea vârstei de pensionare poate interveni în cazul următoarelor situații sau pentru următoarele categorii de asigurați:**

- Asigurații care au realizat stagiul complet de cotizare și care și-au desfășurat activitatea total sau parțial în condiții deosebite de muncă au dreptul la pensie pentru limită de vârstă, cu reducerea vârstelor standard de pensionare .

Conform cu modificările aduse articolului 42 din Legea nr. 19/2000 prin intermediul OUG nr. 49 din 29 martie 2001, asigurații care și-au realizat stagiul de cotizare complet, dar au desfășurat munca în condiții deosebite beneficiază de pensie pentru limită de vârstă, cu reducerea vârstelor standard de pensionare potrivit tabelului de mai jos (cu mențiunea că aceste vârste de pensionare reduse nu pot fi mai mici de 50 de ani pentru femei și de 55 de ani pentru bărbați):

Vechimea în muncă (stagiul de cotizare) -ani-	Reducerea stagiului de cotizare cu: -ani-
6	1,0
8	1,5
10	2
12	2,5

14	3
16	3,5
18	4
20	4,5
22	5
24	5,5
26	6
28	6,5
30	7
32	7,5
35	8

- Asigurații care și-au desfășurat activitatea în locuri de muncă cu condiții speciale prevăzute la art. 20 lit. a), respectiv în unitățile miniere, și care au realizat un stagiu de cotizare de cel puțin 20 de ani în aceste condiții, beneficiază de pensie pentru limită de vârstă începând cu vârsta de 45 de ani (art. 43 alin. (1) din Legea nr. 19/2000).
- Asigurații care și-au desfășurat activitatea în locurile de muncă speciale prevăzute la art. 20 lit. c) (aviația civilă, conform anexei nr. 1 din Legea nr. 19/2000) și lit.d) (activitatea artistică desfășurată în profesiile prevăzute în anexa nr. 2 din Legea nr. 19/2000) și care au realizat un stagiu de cotizare de cel puțin 25 de ani, beneficiază de pensie pentru limită de vârstă, cu reducerea vârstelor standard de pensionare cu 15 ani (art. 43 alin. (2) din Legea nr. 19/2000).
- Asigurații care și-au desfășurat activitatea în locurile de muncă speciale prevăzute la art. 20 lit. b) din Legea nr. 19/2000 (respectiv, activitățile de cercetare, explorare, exploatare sau prelucrare a materiilor prime nucleare, zonele I și II de expunere la radiații) și care au realizat un stagiu de cotizare de cel puțin 15 ani în zona I de expunere la radiații sau de 17 ani în zona II de expunere la radiații, beneficiază de pensie pentru limită de vârstă, indiferent de vârstă (art. 43 alin. (3)).

Criteriile de încadrare a activităților de cercetare, explorare, exploatare sau prelucrare a materiilor prime nucleare din zonele I și II de expunere la radiații se stabilesc prin hotărâre a Guvernului¹, la propunerea Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale și a Ministerului Sănătății Publice, după consultarea Comisiei Naționale pentru Controlul Activităților Nucleare.

Asigurații care au realizat stagii de cotizare atât în condiții deosebite, cât și în condiții speciale de muncă beneficiază, cumulativ, de reducerea vârstelor standard de pensionare, corespunzătoare fiecărei situații, fără ca această reducere să depășească 12 ani.

- Potrivit art. 47 alin.(1) din Legea nr. 19/2000, persoanele asigurate care au realizat un stagiul de cotizare în condiții de handicap preexistent calității de asigurat, în funcție de gradul handicapului, beneficiază de reducerea stagiilor de cotizare și a vârstelor standard de pensionare prevăzute în anexa nr. 3 din Legea nr. 19/2000, astfel:
  - cu 15 ani, dacă au realizat cel puțin o treime din stagiul complet de cotizare, pentru cei cu handicap grav;
  - cu 10 ani, dacă au realizat cel puțin două treimi din stagiul complet de cotizare, pentru cei cu handicap accentuat;
  - cu 10 ani, dacă au realizat stagiul complet de cotizare, pentru cei cu handicap mediu.
- Asigurații nevăzători beneficiază de pensie pentru limită de vârstă, indiferent de vârstă, dacă au realizat ca nevăzător cel puțin o treime din stagiul complet de cotizare prevăzut de lege (art. 47 alin. 2).
- Beneficiază de reducerea vârstei standard de pensionare cu 6 luni pentru fiecare an de privare de libertate, de deportare în străinătate după data de 23 august 1944 și/sau de prizonierat, asigurații cu stagiul complet de cotizare, cărora li s-au stabilit drepturi privind vechimea în muncă în condițiile prevăzute la art. 1 alin.(1) lit. a), b) și c) și alin.(2) din Decretul - lege nr. 118/1990 privind acordarea unor

---

¹ Hotărârea Guvernului nr. 583/2001 privind stabilirea criteriilor de încadrare a activităților de cercetare, explorare, exploatare sau prelucrare a materiilor prime nucleare din Zonele I și II de expunere la radiații, publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 349 din 29 iunie 2001.

drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori aflate în prizonierat¹ (art. 48)

- Conform art. 48² alin.(1) din Legea nr. 19/2000 (Art. 48² a fost introdus de Legea nr. 338 din 31 mai 2002 publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 446 din 25 iunie 2002) , femeile care au realizat stagiul complet de cotizare și care au născut cel puțin 3 copii și i-au crescut până la vârsta de 10 ani, beneficiază de reducerea vârstei standard de pensionare după cum urmează:
  - cu un an - pentru 3 copii;
  - cu doi ani - pentru 4 sau mai mulți copii.

b) Pensia anticipată

Asigurații care au depășit stagiul complet de cotizare (stagiul complet de cotizare fiind de 30 de ani pentru femei și de 35 de ani pentru bărbați, potrivit art. 41 alin. 4 din Legea nr. 19/2000) cu cel puțin 10 ani pot solicita pensia anticipată cu cel mult 5 ani înaintea vârstelor standard de pensionare care sunt 60 de ani pentru femei și 65 de ani pentru bărbați (art. 49 alin. 1 din Legea nr. 19/2000).

De reținut este faptul că la stabilirea stagiului de cotizare pentru acordarea pensiei anticipate nu se au în vedere:

- perioadele necontributive în care asiguratul a urmat cursurile de zi ale învățământului universitar, precum și cele în care este satisfăcut serviciul militar;
- perioadele în care asiguratul a beneficiat de pensie pentru invaliditate.

Cuquantumul pensiei anticipate se stabilește în aceleași condiții cu cel al pensiei pentru limită de vârstă.

---

¹ Republicat în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 118 din 18 martie 1998. Art.1 alin.(1) din Decretul nr. 118/1990 precizează: „Constituie vechime în muncă și se ia în considerare la stabilirea pensiei și a celorlalte drepturi ce se acordă, în funcție de vechimea în muncă, timpul cât o persoană, după data de 6 martie 1945, pe motive politice: **a)** a executat o pedeapsă privativă de libertate în baza unei hotărâri judecătorești rămase definitivă sau a fost lipsită de libertate în baza unui mandat de arestare preventivă pentru infracțiuni politice; **b)** a fost privată de libertate în locuri de deținere în baza unor măsuri administrative sau pentru cercetări de către organele de represiune; **c)** a fost internată în spitale de psihiatrie (....).“

La împlinirea vârstelor standard de pensionare, pensia anticipată devine pensie pentru limită de vârstă și se recalculează prin adăugarea perioadelor asimilate și a eventualelor stagii de cotizare realizate în perioada de anticipare.

c) Pensia anticipată parțial

Art. 50 alin.(1) din Legea nr. 19/2000 stabilește că asigurații care au realizat stagiile complete de cotizare, precum și cei care au depășit stagiul complet de cotizare cu până la 10 ani pot solicita pensie anticipată parțială cu reducerea vârstelor standard de pensionare cu cel mult 5 ani.

La fel ca și în cazul pensiei anticipate, la stabilirea stagiului de cotizare pentru acordarea pensiei anticipate parțiale nu se au în vedere:

- perioadele necontributive în care asiguratul a urmat cursurile de zi ale învățământului universitar, precum și cele în care este satisfăcut serviciul militar;
- perioadele în care asiguratul a beneficiat de pensie pentru invaliditate.

Cuquantumul pensiei anticipate parțiale se stabilește din cuquantumul pensiei pentru limită de vârstă prin diminuarea acestuia în raport cu stagiul de cotizare realizat și cu numărul de luni cu care s-a redus vârsta standard de pensionare.

La împlinirea vârstelor standard de pensionare prevăzute de lege, pensia anticipată parțială devine pensie pentru limită de vârstă.

d) Pensia de invaliditate

Dacă în sistemul Legii nr. 3/1977 (abrogată de Legea nr.19/2000) acest tip de pensie era reglementat în două capitole distincte (III, respectiv IV), în Legea nr. 19/2000 atât pensia pentru pierderea capacității de muncă din cauză de accident de muncă sau boală profesională, cât și pensia pentru pierderea capacității de muncă în afara procesului de muncă, sunt reglementate în capitolul IV, intitulat “Pensii”.

Art. 53 alin.(1) din Legea nr. 19/2000 stabilește că au dreptul la pensie de invaliditate asigurații care și-au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă din cauza:

- accidentelor de muncă, conform legii;
- bolilor profesionale și tuberculozei;
- bolilor obișnuite și accidentelor care nu au legătură cu munca.

În cazul în care invaliditatea s-a ivit ca urmare a unui accident de muncă, a unei boli profesionale, a tuberculozei, precum și în situația în care invaliditatea s-a ivit în timpul și din cauza îndeplinirii obligațiilor militare, asiguratul poate beneficia de pensie de invaliditate, indiferent de stagiul de cotizare.

De asemenea, beneficiază de pensie de invaliditate, conform art. 53 alin.(2) din Legea nr. 19/2000:

- asigurații care satisfac obligații militare - în condițiile prevăzute la art. 53 alin.(1) din Legea nr. 19/2000;
- elevii, ucenicii și studenții care și-au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă din cauza accidentelor sau bolilor profesionale survenite în timpul și din cauza practicii profesionale - în condițiile prevăzute la art. 53 alin.(1) lit. a) din Legea nr. 19/2000;
- persoanele care și-au pierdut total sau parțial capacitatea de muncă și marii mutilați, ca urmare a participării la evenimentele revoluționare din decembrie 1989, care erau cuprinși într-un sistem de asigurări sociale anterior datei ivirii invalidității din această cauză; aceste persoane au dreptul și la pensie de invaliditate, indiferent de vechimea în muncă, pe timpul cât durează invaliditatea, stabilită în aceleași condiții în care se acordă pensia de invaliditate persoanelor care au suferit accidente de muncă.

La împlinirea vârstei standard sau a vârstei standard reduse conform legii pentru obținerea pensiei pentru limită de vârstă, beneficiarul pensiei de invaliditate poate opta pentru cea mai avantajoasă dintre pensii, dar indemnizația pentru însoțitor se menține, indiferent de pensia pentru care se optează (art. 64 alin. (1) din Legea nr. 19/2000).

Potrivit dispozițiilor art.54 din Legea nr. 19/2000, în raport cu cerințele locului de muncă și cu gradul de reducere a capacității de muncă, invaliditatea este de trei grade și anume:

- **Invaliditatea de gradul I**, caracterizată prin pierderea totală a capacității de muncă, a capacității de autoservire, autoconducție sau de orientare spațială, invalidul necesitând îngrijire sau supraveghere permanentă din partea altei persoane. Acest tip de invaliditate este și cel mai grav și de aceea, potrivit art. 61 alin.(1), pensionarii de invaliditate încadrați în gradul I de invaliditate au dreptul, în afara pensiei, la o indemnizație pentru însoțitor, în cuantum fix. Cuantumul fix al acestei indemnizații pentru însoțitor se stabilește la nivelul salariului de bază minim brut pe țară garantat în plată;
- **Invaliditatea de gradul II** se caracterizează prin pierderea totală a capacității de muncă, însă invalidul are posibilitatea să se autoservească, autoconducă și să se orienteze spațial, fără ajutorul altei persoane;
- **Invaliditatea de gradul III** se caracterizează prin pierderea a cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, invalidul putând să presteze o activitate profesională.

Criteriile și normele pe baza cărora se face încadrarea în gradele I, II, și III de invaliditate se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, inițiată de Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, în colaborare cu Ministerul Sănătății Publice.

Încadrarea sau neîncadrarea într-un grad de invaliditate se face prin decizie emisă de către medicul specializat în expertiza medicală și recuperarea capacității de muncă, numit în lege "*medic expert al asigurărilor sociale*", în termen de 30 de zile de la data înregistrării cererii, însoțită de documentația necesară. Împotriva deciziei se poate face contestație la casa teritorială de pensii, în termen de 30 de zile de la comunicare; totodată, decizia de încadrare sau de neîncadrare într-un grad de invaliditate, necontestată în termen, este definitivă.

La soluționarea contestației, casa teritorială de pensii consultă Institutul Național de Expertiză Medicală și Recuperare a Capacității de Muncă, avizul acestuia fiind obligatoriu și rămânând definitiv. Termenul de rezolvare a contestației este de 45 de zile de la data înregistrării acesteia.

De pensia de invaliditate beneficiază asigurații care și-au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă din cauza:

- accidentelor de muncă, conform legii;
- bolilor profesionale și tuberculozei;
- bolilor obișnuite și accidentelor care nu au legătură cu munca;
- asigurații care satisfac obligații militare prevăzute la art. 38 alin.(1) lit. c) din Legea nr.19/2000 : “stagiul militar, ca militar în termen, militar cu termen redus, pe durata stabilită, a fost concentrat, mobilizat sau în prizonierat”;
- elevii, ucenicii și studenții care și-au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, datorită accidentelor sau bolilor profesionale, survenite în timpul și din cauza practicii profesionale;
- persoanele care și-au pierdut total sau parțial, capacitatea de muncă, cei grav mutilați, ca urmare a participării la lupta pentru victoria Revoluției din decembrie 1989, ori în legătură cu evenimentele revoluționare din decembrie 1989, care erau cuprinși într-un sistem de asigurări sociale anterior datei ivirii invalidității din această cauză, au dreptul și la pensie de invaliditate, indiferent de vechimea în muncă, pe timpul cât durează invaliditatea, stabilită în aceleași condiții în care se acordă pensia de invaliditate persoanelor care au suferit accidente de muncă;

Pensionarii de invaliditate sunt supuși obligatoriu și **revizuirii medicale**, în funcție de afecțiune, la intervale de 6 - 12 luni, până la împlinirea vârstelor standard de pensionare, la termenele stabilite de casele teritoriale de pensii.

Revizuirea medicală se poate efectua și la cererea pensionarilor, dacă starea sănătății lor s-a îmbunătățit sau, după caz, s-a agravat.

După fiecare revizuire, medicul expert al asigurărilor sociale din cadrul casei teritoriale de pensii emite o nouă decizie prin care se stabilește, după caz:

- menținerea în același grad de invaliditate;
- încadrarea în alt grad de invaliditate;
- încetarea calității de pensionar de invaliditate ca urmare a redobândirii capacității de muncă.

Dreptul la pensia de invaliditate se modifică sau încetează începând cu luna următoare celei în care s-a emis decizia de revizuire medicală.

Neprezentarea, din motive imputabile pensionarului, la revizuirea medicală atrage suspendarea plății pensiei începând cu luna următoare celei în care era prevăzută revizuirea medicală.

Nu sunt supuși revizuirii medicale periodice pensionarii de invaliditate care:

- prezintă invalidități care afectează ireversibil capacitatea de muncă;
- au împlinit vârstele prevăzute de lege pentru obținerea pensiei pentru limită de vârstă;
- au vârsta mai mică cu până la 5 ani față de vârsta standard de pensionare și au realizat stagiile complete de cotizare, conform legii.

Pensionarii de invaliditate, cu excepția celor care nu sunt supuși revizuirii medicale periodice, sunt obligați să urmeze programele recuperatorii stabilite de medicul expert al asigurărilor sociale care a emis decizia de încadrare în grad de invaliditate, în vederea reintegrării socio-profesionale în aceeași muncă sau în alta.

Neîndeplinirea, din motive imputabile pensionarului, a acestei obligații atrage suspendarea plății pensiei începând cu luna următoare constatării.

Suspendarea plății pensiei încetează cu luna următoare reluării sau, după caz, începerii programelor recuperatorii.

Datorită gravității consecințelor invalidității de gradul I, care constă în pierderea totală a capacității de muncă, a capacității de autoservire, autoconducție sau de orientare spațială, invalidul necesitând îngrijire sau supraveghere permanentă din partea altei persoane, în afara pensiei de invaliditate **aceștia au dreptul la o indemnizație pentru însoțitor în quantum fix.**

Cuantumul acestei indemnizații se stabilește anual prin legea bugetului asigurărilor sociale de stat și nu poate fi mai mic decât salariul de bază minim brut pe țară. În timpul execuției bugetare, cuantumul indemnizației pentru însoțitor se poate reactualiza prin hotărâre a Guvernului. Indemnizația pentru însoțitor se menține indiferent de pensia pentru care optează beneficiarul pensiei de invaliditate.

La împlinirea vârstei standard prevăzută de Legea nr. 19/2000 pentru obținerea pensiei pentru limită de vârstă, **beneficiarul pensiei de invaliditate are dreptul de a opta** pentru cea mai avantajoasă dintre pensii.

Pensionarii de invaliditate sunt obligați să urmeze programele recuperatorii întocmite de medicul expert al asigurărilor sociale, care a emis decizia de încadrare în grad de invaliditate, în vederea reintegrării socio-profesionale în aceeași muncă sau în alta. Neîndeplinirea acestei obligații, din motive imputabile pensionarului, atrage suspendarea plății pensiei începând cu luna următoare constatării, dar suspendarea plății pensiei încetează cu luna următoare reluării, sau, după caz, a începerii programelor recuperatorii.

Nu există această obligație pentru persoanele prevăzute la art. 62, alin.(7) din Legea nr. 19/2000, adică pentru cele care :

- prezintă invalidități ce afectează ireversibil capacitatea de muncă ;
- au împlinit vârstele prevăzute pentru obținerea pensiei pentru limită de vârstă;
- au vârsta mai mică cu până la 5 ani față de vârsta standard de pensionare și au realizat stagiile complete de cotizare.

Prin Legea nr. 11/2008 pentru modificarea art. 58 din Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale , se stabilește că „În cazul în care invaliditatea s-a ivit ca urmare a unui accident de muncă, a unei boli profesionale, a tuberculozei, neoplaziilor, SIDA, precum și în situația în care invaliditatea s-a ivit în timpul și din cauza îndeplinirii obligațiilor militare prevăzute la art. 38 alin. (1) lit. c), asiguratul poate beneficia de pensie de invaliditate, indiferent de stagiul de cotizare.”

e) Pensia de urmaș

Au dreptul la pensie de urmaș copiii și soțul supraviețuitor, dacă persoana decedată era pensionar sau îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii (art. 65 din Legea nr. 19/2000).

Potrivit art. 66, **copiii** au dreptul la pensie de urmaș:

- până la vârsta de 16 ani;

- dacă își continuă studiile într-o formă de învățământ organizată potrivit legii, până la terminarea acestora, fără a depăși vârsta de 26 de ani;
- pe toată durata invalidității de orice grad, dacă aceasta s-a ivit în perioada în care se aflau în una dintre situațiile prevăzute la lit. a) sau b);

În situația **soțului supraviețuitor** trebuie precizat că:

- potrivit reglementărilor stabilite prin Legea nr. 19/2000, acesta are dreptul la pensie de urmaș pe tot timpul vieții, la împlinirea vârstei standard de pensionare, dacă durata căsătoriei a fost de cel puțin 15 ani (art. 67 alin.(1));
- în cazul în care durata căsătoriei este mai mică de 15 ani, dar de cel puțin 10 ani, cuantumul pensiei de urmaș se diminuează cu 0,5% pentru fiecare lună, respectiv 6,0% pentru fiecare an de căsătorie în minus (art. 67 alin.(2) din Legea nr.19/2000);
- soțul supraviețuitor are dreptul la pensie de urmaș, indiferent de vârstă, pe perioada în care este invalid de gradul I sau II, dacă durata căsătoriei a fost de cel puțin 1 an (art. 68 alin.(1));
- soțul supraviețuitor – conform art. 68 alin.(2) din Legea nr. 19/2000 – are dreptul la pensie de urmaș, indiferent de vârstă și de durata căsătoriei, dacă decesul soțului susținător s-a produs ca urmare a unui accident de muncă, a unei boli profesionale sau tuberculozei și dacă nu realizează venituri lunare dintr-o activitate profesională pentru care asigurarea este obligatorie sau acestea sunt mai mici de o pătrime din salariul mediu brut pe economie;
- soțul supraviețuitor, care nu îndeplinește condițiile prevăzute la art. 67 și la art. 68 alin.(1) din Legea nr. 19/2000, beneficiază de pensie de urmaș pe o perioadă de 6 luni de la data decesului, dacă în această perioadă nu realizează venituri lunare dintr-o activitate profesională pentru care asigurarea este obligatorie sau acestea sunt mai mici de o pătrime din salariul mediu brut pe economie (art. 69 din Legea nr.19/2000);
- soțul supraviețuitor care are în îngrijire la data decesului susținătorului unul sau mai mulți copii în vârstă de până la 7 ani, beneficiază de pensie de urmaș până la data împlinirii de către ultimul copil a vârstei de 7 ani, în perioadele în care nu realizează venituri lunare dintr-o activitate

profesională pentru care asigurarea este obligatorie sau acestea sunt mai mici de o pătrime din salariul mediu brut pe economie (art. 70 din Legea nr.19/2000);

Pensia de urmaș este condiționată de dreptul la pensie al susținătorului decedat și este diferențiată în raport cu numărul urmașilor care au dreptul la pensie.

Conform art. 71 alin.(1) din Legea nr. 19/2000, pensia de urmaș se calculează, după caz, din:

- pensia pentru limită de vârstă aflată în plată sau la care ar fi avut dreptul susținătorul decedat;
- pensia de invaliditate gradul I, în cazul în care decesul susținătorului a survenit înaintea îndeplinirii condițiilor pentru obținerea pensiei pentru limită de vârstă și era în plată cu pensie de invaliditate de orice grad, pensie anticipată, pensie anticipată parțială sau ar fi avut dreptul la una dintre aceste categorii de pensie;
- pensia de serviciu aflată în plată sau la care ar fi avut dreptul susținătorul decedat, dacă aceasta este mai avantajoasă decât pensia pentru limită de vârstă.

Cuquantumul pensiei de urmaș se stabilește prin aplicarea unui procent asupra punctajului mediu anual realizat de susținător, în funcție de numărul urmașilor îndreptățiți, astfel:

- pentru un singur urmaș - 50%;
- pentru 2 urmași - 75%;
- pentru 3 sau mai mulți urmași - 100%.

Cuquantumul pensiei de urmaș, în cazul orfanilor de ambii părinți, reprezintă însumarea drepturilor de urmaș, calculate după fiecare părinte.

Soțul supraviețuitor care are dreptul la o pensie proprie și îndeplinește condițiile pentru obținerea pensiei de urmaș după soțul decedat poate opta pentru cea mai avantajoasă pensie.

3.2. Acordarea dreptului la pensie

Pensia se acordă la cererea persoanei îndreptățite, a mandatarului desemnat de aceasta cu procură specială, a tutorelui sau a curatorului acesteia (art. 82 alin.(1) din Legea nr. 19/2000).

Cererea de pensionare, împreună cu actele care dovedesc îndeplinirea condițiilor legale, se înregistrează la casa teritorială de pensii în raza căreia se află domiciliul asiguratului.

Actele la care se face referire sunt, potrivit pct. 28 din Normele metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 19/2000¹, următoarele:

- **pentru acordarea pensiei pentru limită de vârstă, anticipată și anticipată parțială:**
  - cerere pentru înscrierea la pensie pentru limită de vârstă/anticipată/anticipată parțială (anexa nr. 12 la norme);
  - carnetul de muncă (original și copie);
  - carnetul de asigurări sociale (original și copie);
  - alte acte privind vechimea în muncă sau vechimea în serviciu, realizată în alte sectoare de activitate;
  - livretul militar (original și copie);
  - diplomă de studii (original și copie) sau adeverință din care să rezulte durata normală și perioada studiilor, precum și certificarea absolvirii acestora;
  - pentru persoanele care au urmat cursurile unor instituții de învățământ universitar în străinătate este necesară dovada privind recunoașterea acestora de către statul român;
  - adeverința privind sporurile și adaosurile reglementate prin lege sau prin contractul colectiv/individual de muncă;
  - adeverința privind condițiile speciale și/sau deosebite de muncă;
  - dovada certificării stagiului de cotizare;
  - procura specială pentru mandatar;
  - adeverința din care să rezulte data încetării calității de asigurat;

---

¹ Publicate în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 237 din 10 mai 2001.

- actele pentru dovedirea calității de beneficiar al Decretului - lege nr. 118/1990.

Adeverința din care rezultă data încetării calității de asigurat se prezintă după primirea deciziei de admitere a cererii de pensionare și este necesară numai în cazul persoanelor care solicită pensie anticipată sau pensie anticipată parțială. Începerea plății drepturilor este condiționată de prezentarea acestei adeverințe. Pentru efectuarea plății pensiei pentru limită de vârstă nu este necesară dovada încetării calității de asigurat.

- **pentru acordarea pensiei de invaliditate** se solicită: cererea pentru înscrierea la pensie de invaliditate; actele menționate la pct. 28 lit. a) din Legea nr.19/2000; decizia emisă de medicul expert al asigurărilor sociale; și adeverința din care să rezulte încetarea plății indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă și cuantumul acesteia.
- **pentru acordarea pensiei de urmaș** sunt necesare următoarele acte:
  - cererea pentru înscrierea la pensie de urmaș ;
  - actele menționate la pct. 28 lit. a) Legea nr.19/2000 pentru cazurile în care susținătorul decedat nu avea calitatea de pensionar;
  - actele de stare civilă ale solicitanților;
  - decizia de pensie/talon de pensie (pentru cazurile în care susținătorul decedat avea calitatea de pensionar);
  - adeverința de studii (elev sau student);
  - cauza decesului (cu excepția situațiilor în care susținătorul decedat avea calitatea de pensionar);
  - declarație pe propria răspundere, din care rezultă că urmașul nu a fost condamnat prin sentință rămasă definitivă pentru infracțiunea de omor sau tentativă de omor comisă asupra susținătorului decedat.

Drepturile de pensie pentru limită de vârstă se acordă și se plătesc de la data îndeplinirii condițiilor de pensionare, dacă cererea a fost depusă în termen de 30 de zile de la această dată (art. 83 alin.(1) din Legea nr. 19/2000). Persoanele care solicită înscrierea la pensie pentru limită de vârstă pot continua activitatea după primirea deciziei de admitere a cererii de pensionare numai cu acordul angajatorului.

Art. 83 alin.(2) din Legea nr. 19/2000 stabilește că **drepturile de pensie anticipată sau pensie anticipată parțială** se acordă și se plătesc:

- de la data îndeplinirii condițiilor de pensionare, dacă cererea a fost depusă în termenul de 30 de zile de la această dată, dar nu înainte de data încetării calității de asigurat, în cazul persoanelor prevăzute la art. 5 alin.(1) pct. I, II și III;
- de la data îndeplinirii condițiilor de pensionare, dacă cererea a fost depusă în termenul de 30 de zile de la această dată, în cazul persoanelor prevăzute la art. 5 alin.(1) pct. IV și V.

În cazul persoanelor prevăzute la art. 5 alin.(2) din Legea nr. 19/2000, ale căror cereri au fost înregistrate în termenul de 30 de zile, drepturile de pensie pentru limită de vârstă, pensie anticipată sau pensie anticipată parțială se acordă de la data îndeplinirii condițiilor de pensionare, dar nu înainte de data încetării calității de asigurat.

În cazul persoanelor ale căror cereri de pensionare au fost înregistrate cu depășirea termenului de 30 de zile, drepturile de pensie se acordă și se plătesc:

- de la data depunerii cererii, în cazul pensiei pentru limită de vârstă;
- de la data depunerii cererii, dar nu înainte de data încetării calității de asigurat, în cazul persoanelor prevăzute la art. 5 alin. (1) pct. I, II și III din Legea nr. 19/2000, care solicită pensie anticipată sau pensie anticipată parțială;
- de la data depunerii cererii, în cazul persoanelor prevăzute la art. 5 alin.(1) pct. IV și V din Legea nr. 19/2000, care solicită pensie pentru limită de vârstă, pensie anticipată sau pensie anticipată parțială;
- de la data depunerii cererii, dar nu înainte de data încetării calității de asigurat, în cazul persoanelor asigurate în mod facultativ, care solicită pensie pentru limită de vârstă, pensie anticipată sau pensie anticipată parțială.

Conform art. 84 alin. 2, **drepturile de pensie de invaliditate** se acordă și se plătesc:

- de la data încetării plății indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă, dacă cererea a fost depusă în termen de 60 de zile de la data emiterii deciziei medicale de încadrare în grad de invaliditate;
- de la data încetării plății indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă, dar nu înainte de data încetării calității de asigurat, dacă cererea a fost depusă în termenul de 60 de zile, în cazul persoanelor asigurate facultativ;
- de la data înregistrării cererii, dar nu înainte de data încetării calității de asigurat, în cazul persoanelor asigurate facultativ, ale căror cereri au fost depuse cu depășirea termenului de 60 de zile;
- de la data înregistrării cererii, în cazul persoanelor care la data solicitării pensiei de invaliditate nu mai au calitatea de asigurat.

Persoanele care au împlinit vârsta standard de pensionare nu mai pot solicita înscrierea la pensia de invaliditate (art. 84 alin.(1) din Legea nr. 19/2000).

Potrivit art. 85 alin.(1), **drepturile de pensie de urmaș**, în cazul persoanelor care îndeplinesc condițiile legale la data decesului susținătorului asigurat, se acordă la cerere:

- începând cu luna următoare decesului, în cazul în care susținătorul decedat era pensionar, dacă cererea a fost depusă în termen de 90 de zile de la data decesului;
- de la data decesului susținătorului, în cazul în care susținătorul decedat nu era pensionar la data decesului, dacă cererea a fost depusă în termen de 90 de zile de la această dată;
- de la data depunerii cererii, în situațiile în care s-a depășit termenul de 90 de zile;

În cazul în care urmașul îndeplinește condițiile legale ulterior datei decesului susținătorului asigurat, drepturile de pensie de urmaș se acordă de la data îndeplinirii condițiilor, dacă cererea a fost înregistrată în termen de 90 de zile de la această dată. În situația în care s-a depășit acest termen, drepturile de pensie de urmaș se acordă de la data înregistrării cererii.

Admiterea sau respingerea cererii de pensionare se face prin decizie emisă de casa teritorială de pensii în termen de 30 de zile de la data înregistrării cererii (art. 86 alin.(1) din Legea nr. 19/2000).

Decizia casei teritoriale de pensii cuprinde temeiurile de fapt și de drept pe baza cărora se admite sau se respinge cererea de pensionare, iar aceasta se comunică în scris persoanei care a solicitat pensionarea, în termen de 5 zile de la data emiterii.

Decizia poate fi contestată la instanța judecătorească competentă (tribunalul) în a cărei rază teritorială se află domiciliul asiguratului, în termen de 45 de zile de la comunicare, iar dacă nu este contestată în termen, ea rămâne definitivă.

Casa teritorială de pensii, în situația în care se constată erori în stabilirea și în plata drepturilor de pensie, operează revizuirile și modificările legale, atrăgând, după caz, răspunderea celor vinovați, iar drepturile rezultate ca urmare a revizuirii se cuvin și se acordă începând cu data de 1 ianuarie a anului următor.

Plata pensiei se face lunar (art. 90 alin.(1) din Legea nr. 19/2000). Pensia se plătește personal titularului, mandatarului desemnat de acesta prin procură specială sau reprezentantu-

lui legal al acestuia, în funcție de opțiune, prin mandat poștal, cont curent sau cont de card, în condițiile negociate prin convențiile încheiate de Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale cu Compania Națională «Poșta Română» - S.A., respectiv cu instituții bancare.

Art. 92 alin.(1) din Legea nr. 19/2000 stabilește că plata pensiei se suspendă începând cu luna următoare celei în care:

- pensionarul își stabilește domiciliul pe teritoriul unui stat cu care România a încheiat convenție de asigurări sociale, dacă în cadrul acesteia se prevede că pensia se plătește de către celălalt stat;
- beneficiarul unei pensii anticipate sau al unei pensii anticipate parțiale se regăsește în una dintre situațiile prevăzute la art. 5 alin. (1) pct. I și II din Legea nr. 19/2000;
- beneficiarul unei pensii de invaliditate nu se prezintă la revizuirea medicală periodică;

- beneficiarul unei pensii de urmaș realizează dintr-o activitate profesională venituri brute lunare mai mari de o pătrime din salariul mediu brut pe economie;
- copilul urmaș nu mai îndeplinește condițiile necesare pentru acordarea pensiei de urmaș;
- soțul supraviețuitor, beneficiarul unei pensii de urmaș, se recăsătorește.

Plata pensiei se suspendă și în cazul în care taloanele de plată au fost returnate la casa teritorială de pensii (art. 92 din Legea nr. 19/2000). Suspendarea operează începând cu luna următoare celei de-a treia luni consecutive de returnare a taloanelor.

Plata indemnizației de însoțitor se suspendă pe perioada în care pensionarul de invaliditate gradul I, cu excepția nevăzătorilor, este internat în instituții de asistență socială sau în unități medicale specializate, în care se asigură supraveghere și îngrijire permanentă din partea statului.

Reluarea în plată a pensiilor suspendate se face la cerere, începând cu luna următoare celei în care a încetat cauza suspendării, dacă cererea a fost depusă în termen de 30 de zile de la data încetării cauzei suspendării (art. 92 alin.(1) din Legea nr. 19/2000). În situația în care cererea de reluare în plată a fost înregistrată după expirarea termenului de 30 de zile, plata se face începând cu luna următoare celei în care a fost înregistrată cererea.

Odată cu reluarea în plată a pensiilor suspendate se achită și pensiile restante, cuvenite și neîncasate, cu respectarea termenului general de prescripție.

Plata pensiei încetează începând cu luna următoare celei în care:

- beneficiarul a decedat;
- beneficiarul nu mai îndeplinește condițiile legale în temeiul cărora i-a fost acordată pensia;
- urmașul a fost condamnat printr-o hotărâre rămasă definitivă pentru infracțiunea de omor sau tentativă de omor comisă asupra susținătorului. În acest caz, instanțele judecătorești au obligația ca, în termen de 10 zile de la data rămânerii definitive a hotărârii să comunice această situație, în scris, Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale.

Sumele rămase neîncasate de către pensionarul decedat, reprezentând pensia pe luna în care a avut loc decesul, și, după caz, drepturile de pensie cuvenite și neachitate până la deces se plătesc soțului supraviețuitor, copiilor, părinților sau, în lipsa acestora, celorlalți moștenitori, în condițiile dreptului comun. Aceste sume pot fi solicitate în cadrul termenului general de prescripție.

Conform art. 168 alin. 1 din Legea nr. 19/2000, Guvernul a luat măsuri de recorelare a tuturor categoriilor de pensii, având în vedere schimbările produse în baza de calcul a acestora începând cu anul 1991, ca urmare a trecerii la salarii individuale brute, a luării în considerare a sporurilor cu caracter permanent, precum și a majorării salariilor în sectorul bugetar sau a negocierii acestora la societățile comerciale și la regiile autonome.

Pensia recalculată se acordă începând cu luna următoare celei în care s-a depus cererea de recalculare.

Beneficiarul dreptului de pensie este obligat să comunice casei teritoriale de pensii orice modificare privind condițiile de acordare și de plată a pensiei, în termen de 15 zile de la apariția acesteia.

3.3. Quantumul pensiilor

“Programul de Guvernare în perioada 2009-2012” precizează că în România există o profundă criză financiară și economică. Se consideră că printre principalele efecte ale crizei financiare și economice sunt: reducerea lichidităților în sectorul financiar-bancar, concomitent cu majorarea costului finanțării interne și externe; scăderea producției interne cu efecte negative asupra veniturilor salariale, păstrării numărului locurilor de muncă, precum și asupra profitabilității companiilor; scăderea ritmului de creștere a veniturilor publice, cauzată de diminuarea în general a activităților din economie (industria auto, siderurgie, neferoase, construcții, mobilă, textile etc.); încetinirea ritmului de creștere a produsului intern brut. Efectele negative ale crizei s-au manifestat puternic și asupra veniturilor bugetului general consolidat, prin diminuarea acestora chiar pe fondul unei creșteri economice de peste 8% în anul 2008. Deficitul

bugetului general consolidat, estimat pentru anul 2009, va fi de peste 5,5% din PIB, cu implicații negative asupra echilibrului macroeconomic, în special a deficitului de cont curent, care se menține la valori ridicate - în jur de 13% din PIB. De aceea, situația actuală este una dificilă și impune constrângeri de ordin bugetar, fiind necesară ajustarea deficitului bugetar și a celui de cont curent la valori care să facă posibilă finanțarea acestora.

În domeniul asigurărilor și protecției sociale Guvernul a stabilit măsuri vizând obiective strategice, precum asigurarea sustenabilității financiare a sistemului public de pensii pe baza principiilor contributivității și solidarității sociale, eliminarea inechităților și anomaliilor care mai există în sistemul public de pensii și stimularea economisirii private prin pensiile facultative administrate privat. Direcțiile de acțiune menționate sunt următoarele :

- Atingerea unei ținte de 45% din salariul mediu brut pe economie a punctului de pensie, în condițiile sustenabilității sistemului public de pensii ;
- Asigurarea unei alocații sociale minime garantate care să completeze cuantumul pensiei până la 350 lei lunar pentru toți pensionarii;
- Stimularea economisirii private prin pensiile facultative administrate privat ;
- Eliminarea inechităților în ceea ce privește pensiile pentru persoanele încadrate în fostele grupe de muncă I și II, precum și pentru condiții speciale și deosebite de muncă, conform prevederilor Legii nr. 218/2008 ;
- Majorarea cunatumului pensiilor pentru agricultori ;
- Înființarea fondului de garantare a drepturilor participanților la sistemul de pensii private și elaborarea legii de organizare și funcționare a sistemului de plată a pensiilor din sistemul privat ;
- Majorarea raportului între numărul salariaților și cel al pensionarilor prin diminuarea muncii la negru, creșterea numărului de locuri de muncă și extinderea încasării contribuției de asigurări sociale la toate activitățile aducătoare de venituri;

În perioada trecută au fost făcute eforturi pentru îmbunătățirea standardului de viață al persoanelor vârstnice, reducerea marginalizării sociale, eliminarea inechităților din sistemul public, protejarea puterii de cumpărare a pensiilor și creșterea puterii de

cumpărare a veniturilor obținute de către pensionarii agricultori. Totodată, a fost inițiată acțiunea de corelare a pensiilor, derulată în 6 etape în funcție de anul ieșirii la pensie, primele grupe fiind pentru persoanele cărora li s-a deschis dreptul la pensie până la 1 ianuarie 1990.

Se poate considera totodată că pensionarii au beneficiat de avantajele creșterii economice, pensiile fiind majorate în termeni reali și din punct de vedere al puterii de cumpărare.

La data de 1 octombrie 2008 (deci cu 3 luni mai devreme decât fusese prognozat inițial) valoarea punctului de pensie a crescut de la 581,3 lei la 697,5 de lei (adică la o valoare de 45% din cea a salariului mediu brut la nivel de țară), conducând la o majorare a tuturor pensiilor cu circa 20%.

Dinamica cuantumului pensiilor în sistemul asigurărilor sociale de stat este următoarea:

	Pensia medie de asigurări sociale de bază	Pensia pentru limită de vârstă TOTAL	Pensia pentru limită de vârstă cu vechime completă	Pensia pentru limită de vârstă cu vechime incompletă	Pensia anticipată	Pensia anticipată parțială	Pensia de invalid. TOTAL	Pensia de invalid. GRAD 1	Pensia de invalid. GRAD 2	Pensia de invalid. GRAD 3	Pensia de urmaș
Dec. 2004	252	294	351	155	379	231	197	218	199	188	122
Dec. 2005	284	332	393	190	392	249	222	231	226	213	139
Dec. 2006	363	420	499	245	523	346	294	296	298	287	176
Dec. 2007	523	609	718	388	720	494	405	405	411	396	256
Ian. 2008	562	655	772	420	773	532	436	435	441	425	275
Oct. 2008	681	793	938	532	924	643	522	522	529	510	336
Dec. 2008	682	794	940	539	923	644	522	522	528	510	336

Se constată o creștere constantă înregistrată de cuantumul pensiilor din sistemul public (atât pensiile pentru limită de vârstă, cât și pensiile de invaliditate și cele urmaș), creștere mai accentuată în perioada decembrie 2006-decembrie 2007, precum și după

majorarea valorii punctului de pensie până la valoarea de 45% din salariul mediu brut pe economie, aplicată în octombrie 2008.

Puterea de cumpărare a pensiei din sistemul asigurărilor sociale de stat și a salariului mediu net, față de valorile din luna octombrie 1990, a înregistrat o creștere permanentă, așa cum rezultă din următoarele informații:

Puterea de cumpărare (% - procente) față de octombrie 1990	Decembrie 2004	Decembrie 2005	Decembrie 2006	Decembrie 2007	Decembrie 2008
Pensia medie de bază	57.4	59.7	72.7	98.3	120.5
Pensia de bază cu limită de vârstă și vechime completă	60.3	62.3	75.4	101.8	125.3
Salariul mediu net (noiembrie 2008)	83.1	94.4	116.6	126.0	127.7

Este necesar a fi subliniat totuși că puterea de cumpărare a pensiilor obținută prin majorarea punctului de pensie rămâne în continuare supusă erodării din cauza scumpirilor produselor alimentare și serviciilor de bază, unele deja efectuate sau anunțate pentru anul 2009.

Cu toate acestea, **veniturile obținute prin sistemul public de pensii rămân, în majoritatea cazurilor, insuficiente pentru a asigura un nivel de trai decent pensionarilor.** Conform unor statistici realizate în decembrie 2008, un număr de 164.551 de asigurați ai sistemului public primeau pensii aflate sub valoarea pragului sărăciei absolute, adică sub cuantumul de 210 lei.

Este îngrijorător că în luna decembrie 2008 – din numărul total de 4.688.427 pensionari de asigurări sociale – peste 23% (respectiv 1.106.945) trăiesc sub valoarea coșului mediu efectiv de consum lunar calculat de Institutul Național de Statistică la valoarea de 417 lei (pentru luna mai 2008).

Intr-adevăr, statul a venit în sprijinul celor cu venituri mici, majorând cuantumul venitului minim garantat și suplimentând numărul beneficiarilor indemnizației pentru încălzire acordat pe perioada sezonului rece, dar eforturile trebuie direcționate în continuare în sensul menținerii puterii de cumpărare dobândite ca urmare a majorării

punctului de pensie, tocmai pentru ca pensionarii să poată face față creșterii galopante a prețurilor, îndeosebi la alimente și servicii.

În condițiile în care, la sfârșitul anului 2008, un număr de 202.445 asigurați ai sistemului public de pensii obțineau venituri care îi situau, ca standard de viață, sub valoarea pragului sărăciei absolute (respectiv sub 210 lei), iar circa 485.816 asigurați „beneficiau” de venituri al căror cuantum nu depășea lunar valoarea nivelului minim de subzistență (330 lei), apreciem că numai prin indexarea tuturor categoriilor de pensii la nivelul inflației se poate asigura persoanelor vârstnice un nivel de trai decent, în situația actuală.

Capitolul 4

ALTE DREPTURI DE ASIGURARI SOCIALE¹

În afara dreptului la pensie, sistemul public de asigurări sociale reglementează și alte drepturi de care pot beneficia persoanele fizice în virtutea contribuției lor, drepturi precum: ajutorul în caz de deces, bilete de tratament balnear, indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă sau dreptul la prestații pentru prevenirea îmbolnăvirilor și pentru recuperarea capacității de muncă. În prezent, numai dreptul la pensie și cel privind ajutorul în caz de deces mai sunt reglementate în Legea nr. 19/2000, celelalte prestații fiind stabilite prin acte normative speciale, plata lor suportându-se de la bugetul de stat.

A. Ajutorul în caz de deces

Art. 126 alin. (1) din Legea nr. 19/2000 prevede că, în situația decesului asiguratului sau al pensionarului, beneficiază de **ajutor în caz de deces o persoană** care face dovada că a suportat cheltuielile ocazionate de deces și care poate fi, după

---

¹ La data promulgării, Legea nr. 19/2000 reglementa și alte drepturi de asigurări sociale, printre care pot fi enumerate:

- a. dreptul la indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă;
- b. dreptul la prestații pentru prevenirea îmbolnăvirilor și pentru recuperarea capacității de muncă;
- c. indemnizația de maternitate;
- d. indemnizația pentru creșterea sau îngrijirea copilului bolnav;
- e. ajutorul de deces;

În prezent, indemnizația de maternitate și indemnizația pentru creșterea sau îngrijirea copilului bolnav sunt stabilite însă prin acte normative separate și plătite de la BUGETUL DE STAT, nu de la bugetul asigurărilor sociale.

caz, soțul supraviețuitor, copilul, părintele, tutorele, curatorul, moștenitorul, în condițiile dreptului comun sau, în lipsa acesteia, oricare persoană care face această dovadă.

Cuquantumul ajutorului în caz de deces se stabilește anual prin legea bugetului asigurărilor sociale de stat și nu poate fi mai mic decât valoarea salariului mediu brut pe economie . Acesta a fost:

- pentru anul 2005 cuquantumul ajutorului în caz de deces era de 9.400.000 ROL, respectiv 940 RON;
- pentru anul 2006 cuquantumul ajutorului în caz de deces a fost de 1.077 lei;
- pentru anul 2007 cuquantumul ajutorului în caz de deces era stabilit la 1.270 lei;
- pentru anul 2008 cuquantumul ajutorului în caz de deces a fost inițial stabilit la 1.550 lei.

Cât privește **cuquantumul ajutorului în caz de deces aprobat pentru anul 2009**, acesta se acordă potrivit Legii nr.19/2009 (art.17) : « *asiguratului sau pensionarului, la 1.702 lei; unui membru de familie al asiguratului sau pensionarului, la 851 lei* ».

În cazul decesului unui membru de familie, cuquantumul ajutorului este jumătate din cuquantumul ajutorului de deces convenit unui asigurat sau pensionar. În cazul decesului copilului inapt pentru muncă, indiferent de vârstă, ajutorul de deces se acordă cu condiția prezentării certificatului de încadrare într-o categorie de persoană cu handicap sau, în lipsa acestuia, a actului medical vizat de medicul expert al asigurărilor sociale, prin care se atestă boala care l-a facut inapt pentru muncă și data contactării acesteia .

Se consideră membru de familie, în sensul Legii nr. 19/2000:

- soțul;
- copiii proprii, copiii adoptați, copiii aflați în plasament familial sau cei încredințați spre creștere și educare familiei, în vârstă de până la 18 ani sau, dacă își continuă studiile, până la terminarea acestora, fără a depăși vârsta de 26 de ani, precum și copiii incapabili de muncă, indiferent de vârstă, dacă și-au pierdut capacitatea de muncă înaintea vârstelor menționate;
- părinții și bunicii oricăruia dintre soți.

Actele solicitate pentru obținerea ajutorului în caz de deces sunt: cerere tip (pentru persoanele asigurate cu contract sau declarație de asigurare) sau cerere pentru plata ajutorului de deces pentru pensionari; certificatul de deces în original și în copie ; actul de identitate al solicitantului (original și copie); actele de stare civilă ale solicitantului (din care să rezulte gradul de rudenie cu decedatul; actul care atestă calitatea de moștenitor, tutore, curator , în original și copie ; actele din care să rezulte că s-au suportat cheltuieli ocazionate de deces ; precum și eventual certificatul de încadrare într-o categorie de persoană cu handicap sau actul medical prin care se atestă boala care l-a făcut inapt pentru muncă pe copil și data contactării acesteia.

Cheltuielile pentru plata ajutorului în caz de deces se suportă integral din bugetul asigurărilor sociale de stat.

Ajutorul de deces se achită, în termen de 24 de ore de la solicitare, de către angajator (în cazul decesului asiguratului salariat, respectiv al unui membru de familie al acestuia), instituția care gestionează bugetul asigurărilor pentru somaj (în cazul decesului șomerului, respectiv al unui membru de familie al acestuia), ori de către casa teritorială de pensii (în cazul decesului pensionarului sau al asiguratului cu declarație sau contract de asigurare socială, respectiv al unui membru de familie al acestora). În cazul în care angajatorul își încetează activitatea sau a expirat termenul pentru care a fost încheiat contractul individual de muncă al asiguratului, dreptul la plata ajutorului de deces, care s-a născut anterior acestor situații, se achită din bugetul asigurărilor sociale de stat de către casele teritoriale de pensii, urmând să fie recuperate de la angajator, după caz, conform legii (art. 129 din Legea nr. 19/2000).

În ceea ce privește alte drepturi de asigurări sociale, exceptând dreptul la pensie sau la ajutorul în caz de deces, sunt reglementate prin acte normative speciale¹.

---

¹ De exemplu, ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 158/2005 privind concediile și indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate abrogă prevederile referitoare la concediul și indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă, concediul și indemnizațiile pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă, concediul și indemnizația pentru maternitate, concediul și indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav, cuprinse în art. 7, 26, 27, 35, art. 98 - 101, art. 103 - 125, art. 129 - 134 și la art. 136 - 138 din Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale.

Totodată, O.U.G. nr. 148/2005 privind susținerea familiei în vederea creșterii copilului¹ abrogă, prin prevederile art. 28 alin. 2, dispozițiile referitoare la concediul și indemnizația pentru creșterea copilului, cuprinse în

B. Biletele de tratament balnear și biletele de odihnă

Conform legii bugetare aprobate anual, bugetul asigurărilor sociale de stat suportă costul integral al unui număr de bilete de tratament balnear sau de odihnă. În cursul unui an calendaristic se poate elibera un singur bilet de tratament balnear sau de odihnă aceluiași beneficiar, acestea fiind distribuite de către casele teritoriale de pensii asiguraților sistemului public de pensii, sistemului de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale.

Conform prevederilor Legii nr.19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, cu completările și modificările ulterioare și a criteriilor în baza cărora se eliberează bilete pentru tratament balnear prin casele teritoriale de pensii și Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale, o persoană poate beneficia de bilet pentru tratament balnear, dacă:

- are calitatea de pensionar al sistemului public de pensii, inclusiv cea de pensionar din agricultură; de asigurat al sistemului de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale; de beneficiar al prevederilor unor legi speciale; calitatea de pensionar al sistemului pensiilor militare de stat și asigurărilor sociale din domeniul apărării naționale, ordinii publice și siguranței naționale; calitatea de pensionar al sistemului pensiilor de stat și alte drepturi de asigurări sociale ale polițiștilor.
- prezintă o afecțiune care necesită tratament balnear recomandat de medic;
- există un număr de locuri la tratament balnear finanțat din bugetul asigurărilor sociale de stat și aprobat prin legea anuală;
- are înregistrată o cerere la casa teritorială de pensii prin care solicită bilet de tratament balnear, cerere care va fi onorată în ordinea înregistrării și în limita repartiției, pe serii, stațiuni sau unități de tratament;
- domiciliul sau reședința (locuința secundară) se află în România.

---

art. 98, 99, 121, 122, 123, 125, 125¹, 129 și 138 din Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale. În ceea ce privește indemnizația de creștere a copilului, se operează o serie amplă de modificări și în prezent, pentru ca această să fie stabilită nu la suma fixă de 600 de lei (ca până acum), ci fie la un maxim de 3 salarii medii pe economie, fie să se calculeze ca o sumă procentuală din salariul obținut de mamă.

Biletele de odihnă și de tratament balnear acordate în condițiile prevăzute de lege pot fi atribuite și membrilor de familie, soț sau soție, după caz, și copiilor lor minori care urmează cursurile de zi ale unei instituții de învățământ preuniversitar, acreditată, dacă însoțesc titularii de drept.

Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale stabilește în colaborare cu Ministerul Apărării, Ministerul Administrației și Internelor și Serviciul Român de Informații numărul de bilete ce pot fi eliberate pensionarilor militari, contribuția plătită de aceștia fiind stabilită în mod similar cu cea pentru pensionarii de asigurări sociale de stat, diferența fiind suportată din bugetele respectivilor ordonatori principali de credite.

Actele necesare pentru obținerea unui bilet de tratament balnear sunt următoarele :

- cerere de solicitare a biletului de tratament (original);
- recomandare medicală pentru tratament balnear (original);
- copie după actul de identitate, cu valabilitate la data cererii;
- acte care să ateste calitatea solicitantului (adeverință eliberată de angajator, talon de pensie, cupon- mandat poștal sau talon cont curent pentru indemnizația de șomaj etc.) (original).

Bugetul asigurărilor sociale de stat, stabilit prin lege în fiecare an, conține și prevederi asupra veniturilor și cheltuielilor sistemului de **asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale**, din care se acordă beneficiarilor dreptul la prestații pentru prevenirea îmbolnăvirilor și pentru recuperarea capacității de muncă sau indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă, dar și reglementări asupra asigurărilor pentru șomaj.

Capitolul 5

CARACTERISTICI ALE SISTEMELOR DE PENSII DIN TARILE UNIUNII EUROPENE

Analizând sistemele de pensii și asigurări sociale existente în alte țări europene, putem constata că în modelele aplicate acestora, **sistemul public de pensii este componenta de bază**, element principal pentru protecția socială a persoanelor vârstnice. Finanțarea sistemului de pensii exclusiv de la bugetul public este o practică aproape generalizată în statele membre ale Uniunii Europene.

Sistemele de protecție socială din statele membre, sisteme care includ dreptul de pensie și drepturile de asigurări sociale, nu au la bază același model, dat fiind tradiția, istoria și cultura specifice fiecărei țări. Din acest motiv, nu se poate vorbi despre o armonizare a acestor sisteme, dar trebuie avute în vedere măsuri și acțiuni care să nu aducă prejudicii drepturilor fundamentale și să nu conducă la agravarea diferențelor regionale. Acestea au fost motivele lansării, în anul 1990, a programului „MISEP”, care are ca obiectiv promovarea schimburilor de informații privind sistemele și politicile de protecție socială ale pensionarilor din statele membre ale Uniunii Europene.

Chiar dacă politica privind protecția socială a persoanelor vârstnice este responsabilitatea fiecărui stat, Comisia Europeană a considerat că poate veni în ajutor, prin promovarea unor măsuri de cooperare și printr-o serie de acțiuni comune. Astfel în 1995, a fost lansată „Comunicarea privind viitorul protecției sociale”, care propune un cadru european de dezbatere a acestui domeniu. Drept urmare, în 1997, comunicarea „Modernizarea și îmbunătățirea protecției sociale în Uniunea Europeană” prezintă propuneri specifice de sprijin la nivel european. La baza comunicatului realizat a stat conceptul prin care protecția socială trebuie privită ca un factor productiv și conceptul

privind întărirea legăturilor dintre protecția socială și politica de ocupare a forței de muncă. În 1998 a fost publicat „Raportul privind protecția socială în Europa” (1997) în care sunt revăzute măsurile adoptate de statele membre și analizate tendințele sistemelor naționale de protecție socială.

În anul 2000, Consiliul European a hotărât constituirea Comitetului pentru Protecție Socială (Decizia nr. 2000/436), stabilind responsabilități în urmărirea evoluției politicilor de protecție socială și a schimburilor de informare și de experiență între statele membre și a adoptat „Agenda privind Politica Socială” [COM (2000) 379] care, printr-o serie de acțiuni și inițiative, să conducă la modernizarea modelului social european.

După intrarea în vigoare a Tratatului de la Amsterdam, la nivel european s-au luat o serie de măsuri în favoarea grupurilor cu nevoi speciale, grupuri care includ în principal categoria persoanelor vârstnice și a persoanelor cu deficiențe.

Odată cu desăvârșirea pieței interne unice, Comisia Europeană a procedat la realizarea unei analize a implicațiilor economice și sociale ale îmbătrânirii populației și a revăzut legislația existentă pentru a propune noi măsuri la nivelul Comunității Europene. Astfel, este adoptată Decizia nr. 91/49/CEE referitoare la acțiunile Comunității Europene privind persoanele vârstnice în care se subliniază contribuția pozitivă a acestor persoane la dezvoltarea Comunității, comunicatul referitor la sprijinirea acțiunilor în favoarea persoanelor vârstnice [COM (95) 53] și inițiativa „TIDE” care vine în sprijinul stimulării tehnologiilor ce facilitează integrarea persoanelor în varsta. În ceea ce privește schemele suplimentare de pensii, Comisia Europeană a lansat în anul 1991 o comunicare [SEC (91) 1332] privind rolul acestora în protecția socială. Dat fiind importanța coordonării schemelor la nivelul Comunității, a fost prezentată spre dezbateră Cartea Verde privind Pensile Suplimentare în cadrul pieței interne unice [COM (97) 283], urmată de Directiva 98/49/CE referitoare la protejarea drepturilor persoanelor privind pensia suplimentară.

Pentru a răspunde schimbărilor demografice și a schimbărilor intervenite pe piața muncii, Consiliul European a adoptat o rezoluție privind schemele flexibile de pensionare (1993) și comunicarea „Către o Europă a tuturor vârstelor” (1999/221), pentru a se putea asigura: un mod de viață decent, bazat pe suficiența resurselor

economice, precum și **un climat favorabil integrării, non-discriminării și păstrării în activitate a acestor persoane** – nu exclușiunii sau ostracizării – .

Așadar, statele europene se dovedesc a fi extrem de preocupate de sustenabilitatea sistemelor de pensii și asigurări sociale, mai ales pe fondul actualei crize economice și în contextul unei îmbătrâniri generalizate a populației, intenționând să le întărească pe cele de stat (publice) cu sisteme construite pe fonduri administrate privat. Specialiștii (precum domnul Maarten Dijkshoorn, președinte și director general al grupului financiar Eureko) susțin că sistemele publice de pensii (pilonul I) din toate țările Europei nu vor mai putea rezista presiunilor demografice după anul 2030, fiind necesară introducerea cât mai rapidă a pensiilor private.

Deschiderea, la Bruxelles, a unei conferințe consacrate manierei de a garanta un sistem de pensii sustenabil și un nivel adecvat al cuantumului acestora, a fost marcată prin prezentarea ultimului raport al Uniunii Europene privind sistemele de pensii, dat publicității în data de 20.10.2008. Acest document arăta că - deși rolul sistemelor private de pensii este în creștere - acestea trebuie să fie însoțite de obligația de a răspunde nevoilor societății. Comisarul european însărcinat cu afacerile sociale, Vladimír Špidla afirma următoarele: *"Trebuie să adaptăm sistemele de pensii la noile realități demografice și de pe piața muncii, transformându-le în sisteme adecvate și sustenabile. Sistemele de pensii private joacă în mod clar un rol important în ce privește asigurarea unor venituri pentru viitor. Dar trebuie să ne asigurăm că aceste sisteme de pensii sunt accesibile tuturor."* Comisarul a adăugat: *"Trebuie să reflectăm, în continuare, asupra necesității unui cadru legal mai bun pentru a asigura lucrătorilor cele mai bune pensii"* ceea ce indică și faptul că există o clară tendință de creștere a importanței sistemelor de pensii private în statele membre UE și de aceea trebuie analizat și impactul acestora asupra cuantumului viitor al pensiilor. În funcție de rolul lor în cadrul sistemului de pensii, ponderea scăzută a pensiilor complementare (alături de întreruperi ale contribuției) poate să devină o sursă de îngrijorare privitoare la cuantumul viitor al pensiei, în special pentru persoanele cele mai expuse (femei, tineri, persoane cu o calificare redusă, persoane cu venituri scăzute).

Raportul precizează existența diferențelor majore în ce privește ponderea și nivelul de contribuții de la un stat membru la altul, reflectând varietatea sistemelor de

pensii, iar scopul întregii analize constă în a ajuta statele membre ale Uniunii Europene să folosească diferitele experiențe în domeniu, utilizând "metoda deschisă de coordonare" – sistemul comunitar de stabilire a obiectivelor comune, de raportare și de schimb al bunelor practici în domeniul pensiilor.

În majoritatea statelor europene s-a trecut la opțiuni pentru contribuția la sistemele de pensii private, pentru ca populația să își poată asigura venituri cu acoperire cât mai mare și un quantum adecvat al pensiilor.

În ceea ce privește numărul de persoane asigurate prin diverse sisteme de pensii, există mari diferențe între statele membre și între tipurile de sisteme de pensii la care optează populația (pensii obligatorii, pensii facultative și profesionale). De exemplu, ponderea persoanelor asigurate la sistemele de pensii obligatorii atinge aproximativ 25% în Italia (unde munca « la negru » atinge cote ridicate) și 100% Suedia, cu o valoare medie situată între 50% și 70% la nivelul celelalte state membre ale Uniunii Europene. Pe măsură ce schema de pensionare ajunge la maturitate, ponderea opțiunii populației către sistemul public de pensii ar trebui să se apropie de 100%. În același timp, pensiile facultative au o pondere în general limitată, reprezentând o opțiune pentru numai câteva procente din populația angajată în muncă, deși în câteva state nivelul acestora este semnificativ (45% în Cehia, și ceva mai scăzut în Germania, Marea Britanie, Irlanda).

Deși în România s-a trecut la organizarea sistemului de pensii private, pensiile din sistemul public rămân baza veniturilor actualilor pensionari. Mai mult, fondul public de pensii cotizează la fondul pensiilor private care vor începe să se acorde pensii peste 10 ani.

În prezent, sistemul public de pensii din România necesită subvenții anuale de la bugetul de stat pentru a se putea asigura pensiilor aflate în plată un quantum suficient pentru garantarea unui trai decent al titularilor .

Capitolul 6

SUSTENABILITATEA SISTEMULUI PUBLIC DE PENSII

Persoanele vârstnice alcătuiesc o categorie de populație defavorizată din multe puncte de vedere , respectiv al resurselor economico-financiare, al incluziunii sociale, al posibilităților de a-și desfășura existența în mod demn și autonom. Acestea, dar și persoanele tinere și mature cu calitate de contribuabili, depind în mare parte de prezența, de permanența și de stabilitatea unui sistem de pensii consolidat, care să le poată asigura – acum sau după un interval de timp – un stil de viață cât mai bun. În contextul economico-financiar actual însă, acest deziderat se poate realiza numai după o analiză aprofundată a situației și prin adoptarea unor măsuri menite să amelioreze situația dezavantajantă a majorității pensionarilor.

Reformarea sistemului de pensii este influențată politic, ideologic, economic și social, însă aceasta nu se poate realiza decât într-un interval de timp, deoarece presupune adoptarea unor măsuri de perspectivă cu evaluarea efectelor acestora. În prezent, se încurajează organizarea și aplicarea unui sistem de pensii construit pe mai mulți piloni, unde există atât un fond public garantat și suficient, dar și fonduri private de pensii.

Este de remarcat faptul că România nu a înregistrat în ultimii ani deficite majore ale fondului sistemului public de pensii, dar se pare că pe termen lung deficitele vor fi din ce în ce mai mari, deci din ce în ce mai greu de finanțat.

O evaluare corectă, dar în același timp foarte simplă a sustenabilității sistemului public de pensii în contextul economico-financiar actual din România se poate face prin analiza cheltuielilor efectuate cu pensiile și a veniturilor dobândite din contribuțiile angajaților și angajatorilor . Pentru viitor, dacă valoarea raportului între venituri și

cheltuieli este una pozitivă, putem considera că, pe termen mediu și lung, sustenabilitatea este asigurată ; dacă valoarea raportului se prognozează a fi una negativă, deci cu un deficit al veniturilor și o creștere a cheltuielilor, este nevoie să se găsească soluții de finanțare a sistemului.

Factorii principali care influențează de fapt sustenabilitatea sistemului de pensii sunt următorii :

- Componenta demografică care include numărul de contribuabili și beneficiari, dar și prognozele legate de evoluția acestora în timp;
- Salariul mediu;
- Rata contribuțiilor la fondurile de pensii ;
- Creșterea economică și respectiv a PIB-ului în valoare absolută.

Proiecțiile legate de sustenabilitatea sistemului de pensii în contextul macroeconomic se realizează fie pe durate mai lungi (50-60 de ani), fie pe durate medii (20-30 de ani), dar evoluția lor mai poate fi marcată și de schimbările politice sau de politică economică, de progresul tehnologic, fenomenul migraționist etc.

În prezent, numărul de contribuabili și de beneficiari de pensie este dependent de « evoluția demografică » și „creșterea economică” reprezintă componentele de bază care pot influența proiecțiile financiare și viitorul sistemului public de pensii.

Conform scenariilor lansate în urma efectuării unor studii de specialitate, raportul actual dintre numărul de pensionari și cel de angajați se va menține pe termen lung, iar evoluția demografică va fi marcată de o scădere de aproximativ 0,3% pe an (pe fondul analizei ratei mortalității, natalității, fertilității și a fenomenului migraționist). Îmbătrânirea populației , datorată longevității ridicate, este accentuată de o rată a fertilității cu tendințe de scădere. În același timp, rata de participare la muncă a populației active, deci a celei care contribuie la sistem, este printre cele mai scăzute din Europa (sursa : baza de date Eurostat), fie din cauza șomajului, fie a muncii la negru sau din alte motive, fapt care afectează suplimentar sistemul actual prin creșterea ratei de dependență (număr mare pe pensionari, susținuți de un număr redus de contribuabili).

Implicațiile macroeconomice ale fenomenului îmbătrânirii populației, evaluate realist, trebuie să exercite o presiune importantă asupra guvernanților pentru a-i obliga

la implementarea de măsuri concrete de politică economică. Ar trebui stimulată rata de economisire a populației, tocmai pentru a se putea menține (dacă nu îmbunătăți) standardul de viață al pensionarilor. S-ar putea încuraja fertilitatea sau s-ar putea acționa în sensul încurajării ocupării unui număr cât mai mare de locuri de muncă ; simultan, fondurile populației ar putea fi canalizate spre investiții, produse financiare etc. Este important a se sublinia și că stabilitatea sistemului public de pensii a fost într-o oarecare măsură afectată de introducerea sistemului privat, deoarece a implicat o creștere inevitabilă a deficitului fondului public de pensii prin micșorarea contribuțiilor la acest sistem. Bineînțeles, privatizarea sistemului public de pensii prin includerea pilonului pensiilor private aduce și avantaje, de exemplu avantajul capitalizării contribuțiilor (care are efect direct și pozitiv asupra pieței financiare și a creșterii ratei de investiții în economie).

Acestea reprezintă principalele aspecte evidente legate de sustenabilitatea sistemului public actual de pensii, concluzia cea mai importantă fiind aceea că, **în absența unor măsuri concrete și concertate, operate de la nivel central, viitorul acestuia va fi grav afectat**. Chiar și la nivelul Uniunii Europene, aproape toate țările se confruntă cu problema sustenabilității financiare a sistemelor actuale de pensii și, ca urmare, sunt concepute și implementate reforme specifice în vederea armonizării acestor sisteme. În acest cadru s-a trecut la creșterea vârstelor de pensionare și la reducerea posibilităților de pensionare anticipată, simultan cu trecerea unei părți a veniturilor spre pensiile private obligatorii.

Este clar că tranziția de la sistemul public de pensii la cel privat va pune presiune asupra deficitului bugetar , motiv pentru care politica bugetară pe termen mediu și lung este foarte importantă și ar trebui să fie unitară și stabilă ; un proiect viabil de reformă a pensiilor va fi realizat urmărind un orizont de timp mai larg, pentru a acoperi și perioada de tranziție între cele două modele (cel clasic, public, și cel actual, multipilon). Totuși, aceste eforturi sunt pe deplin justificate dacă ținem seama de faptul că obiectivul principal al reformei pensiilor este reprezentat de asigurarea sustenabilității acestuia, tocmai pentru a se putea garanta o sursă de venit adecvată, echitabilă și mai ales SIGURA la vârsta pensionării.

Sustenabilitatea sistemului public de pensii din România necesită unicitatea modelului de calcul al drepturilor de pensie pentru toate categoriile socio-profesionale de populație și respectiv renunțarea, de îndată, la pensiile de serviciu.

Totodată, creșterea numărului contribuabililor (angajați și angajatori) la fondul public de pensii garantează posibilitatea creșterii periodice a cuantumului pensiilor cu cel puțin indicele de inflație.

Capitolul 7

CONCLUZII

Toate țările în dezvoltare se confruntă cu problema îmbătrânirii populației – și deci cu reducerea numărului persoanelor active, corelată cu o creștere a numărului celor ce au nevoie de asistare – , situație care se va accentua în deceniile următoare, afectând sistemele de protecție și asigurări sociale. De aceea se impune să se acorde mai mare atenție domeniului, concentrând eforturile în favoarea administrării și gestionării mai eficiente a fondurilor de pensii. În condițiile date de îmbătrânirea populației , de o rată scăzută a natalității și de o economie postcomunistă încă fragilă, cheltuielile cu sănătatea, pensiile și grija pentru cei vârstnici vor crește, devenind o amenințare pentru evoluția României dacă factorii de decizie nu vor aplica reforme pentru creșterea bunăstării populației. Conform avertizărilor venite din partea Băncii Mondiale, Europa de Est va deveni până în 2025 una dintre zonele cu cei mai mulți bătrâni din lume, iar guvernele ar trebui să combată dezechilibrul legat de forța de muncă prin creșterea vârstei de pensionare¹.

România este afectată de o situație ceva mai delicată, deoarece reformele în domeniul protecției sociale s-au realizat târziu și în lipsa aplicării unor strategii coerente pe termen lung. În locul unei politici de încurajare a persoanelor cu vârste de pensionare să rămână în activitate, se constată creșterea fenomenului pensionării anticipate, ceea ce duce de fapt la mărirea numărului de persoane care au nevoie de a fi asistate și evident la scăderea vârstei medii reale de pensionare.

---

¹ Ritmul rapid al schimbărilor demografice din aceasta regiune "reprezintă un trend mai degrabă dramatic, cu potențiale implicații majore de ordin economic și social" și "evoluează cu o viteză nemaiîntâlnită pentru acest grup de țări", se stipulează într-un raport întocmit de Banca Mondială. Până în 2025, circa 20-25% din numărul populației din noua țară - de la Azerbaidjan la Slovacia - va avea între 65 și mai mult de 65 de ani, potrivit raportului. Slovenia va fi țara cu cele mai bătrâne persoane din 28 de țări prospectate, urmată de Croația, Cehia, Bulgaria și Ungaria, mai este menționat în raport.

Sistemul public de pensii din România este marcat de următoarele aspecte :

- **Nivelul ridicat al contribuțiilor de asigurări sociale** (chiar față de multe state europene dezvoltate, unde veniturile sunt mult mai mari), corelat cu un număr mic de contribuabili (salariați și angajatori);
- **Rata mare de dependență** în sistemul de asigurări sociale de stat, evidențiată de raportul destul de critic între pensionari și contribuabili (o consecință a reducerii numărului de asigurați – corelată cu creșterea artificială, prin pensionări anticipate mai ales, a numărului de pensionari). Și perspectivele de viitor sunt sumbre, cu atât mai mult cu cât peste un timp, persoanele care în prezent lucrează “la negru” sau nu lucrează vor ajunge la o vârstă înaintată și, nefiind asigurate în sistemul public de pensii, vor suprasolicita sistemul național de asistență socială prin cererea de ajutoare, pensii sociale sau alocații de întreținere;
- **Rata scăzută de înlocuire a venitului prin pensie.** În majoritatea țărilor din Uniunea Europeană raportul între venitul mediu și pensia medie este de minimum 50%, pentru a se asigura un nivel de trai decent pensionarilor, în timp ce în România aceasta este de 35%;
- **Vârsta de pensionare scăzută și diferențiată pentru cele două sexe** nu numai că susține discriminare între sexe, dar afectează totodată stabilitatea și eficiența sistemului public de pensii, cu atât mai mult cu cât pensionările anticipate și pensionările pentru invaliditate (adesea exagerate) conduc la o vârstă medie reală de pensionare de aproximativ 53-54 de ani ;
- **Stagiul de contribuție relativ mic în raport cu vârsta de pensionare,** respectiv un stagiu sau o vechime în muncă de 50% din limita vârstei standard pentru femei (30 de ani de cotizare - la vârsta de 60 de ani) , respectiv 53% pentru bărbați;
- **Lipsa unui sistem unic de pensii** prin gestionarea separată a unor fonduri de pensii, precum cele de la Serviciului Român de Informații, Ministerul Apărării, Ministerul Administrației și Internelor, sau cele aparținând magistraților, avocaților, diplomaților, parlamentarilor și funcționarilor parlamentari, aviatorilor, etc. Aceste categorii de persoane beneficiază, la pensionare, de venituri

proportionale cu cele salariale, în timp ce vârsta de pensionare este redusă. Se ajunge astfel ca unele persoane să aibă un regim special și privilegiat excesiv, primind pensii mult prea mari din bani publici, acordate pentru perioade lungi de timp, deși acestea au contribuit modest sau nu au contribuit niciodată la sistemul public de pensii și asigurări sociale;

- **Acordarea cu ușurință a pensiilor de invaliditate** fără să existe criterii stricte de evaluare a stării de sănătate a persoanelor respective și un sistem de monitorizare a recuperării acestora în vederea reîncadrării în muncă.
- **Utilizarea de formule diferite la calculul pensiei în sistemul public pentru femei și bărbați**, în sensul utilizării de perioade de cotizare diferențiate.

Cu toate că există aceste deziderate majore care este necesar să fie soluționate pozitiv într-un timp cât mai scurt, sistemul public de pensii din România și-a început consolidarea prin introducerea modelului multipilon, adică prin includerea celor 3 tipuri (piloni) de pensii, fiecare cu caracteristicile și avantajele lui. Pilonul I este reprezentat de pensiile publice, a căror funcționare se caracterizează prin: gestionarea și garantarea lor de către stat; asigurarea de drepturi pentru toți participanții; participarea obligatorie cu contribuții a tuturor persoanelor angajate; redistribuirea contribuțiilor plătite către viitorii pensionari.

Pilonul II reprezintă pensiile obligatorii private administrate de către companiile autorizate și controlate de Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private. La acest tip (pilon) de pensie sunt obligate să contribuie toate persoanele cu vârste între 18 și 35 ani, angajate în România, iar persoanele cu vârsta între 35 și 45 ani pot opta pentru o astfel de pensie, nefiind obligate de lege, însă beneficiind astfel de aceleași drepturi și deci de o pensie suplimentară (față de cea oferită de sistemul public) după pensionare.

Contribuția la acest pilon nu reprezintă o plată suplimentară pentru angajat, ci numai o redirectionare a 2 % din contribuțiile sociale către una din firmele nominalizate să acorde pensii private obligatorii. Contribuțiile sociale direcționate spre acest pilon II vor crește treptat cu câte 0,5% / an, ajungând în 2016 la 6 % / an.

Pilonul III reprezintă pensiile facultative. De astfel de pensii pot beneficia toți angajații români cu vârste între 18 și 52 ani.

Avantajele identificate prin introducerea pensiilor private sunt:

- pentru pensiile private (Pilonul II) nu se plătește nimic în plus deoarece banii necesari acestui pilon provin din direcționarea unui procent din fondul de contribuții la asigurările sociale;
- sumele de bani adunate treptat în timp vor fi mai mari decât cele din Pilonul I deoarece ele sunt investite în instrumente financiare aducătoare de venit suplimentar (titluri de stat, obligațiuni, certificate și depozite bancare).
- în cazul decesului accidental sau natural al persoanei care contribuie, suma de bani adunată în contul său se primește automat de către moștenitorii săi legali.
- pentru pensiile private facultative (Pilonul III), plata contribuțiilor în limita a 200 Euro/an pentru angajat și 200 Euro/an pentru angajator este deductibilă fiscal din impozitul global.

Se apreciază că prin implementarea pensiilor private, numărul contribuabililor la acestea a crescut, ceea ce va aduce în viitor la îmbunătățirea nivelului de trai al beneficiarilor.

Capitolul 8

PROPUNERI PENTRU CONSOLIDAREA SI ASIGURAREA SUSTENABILITATII SISTEMULUI PUBLIC DE PENSII

Inițierea și promovarea unor acte normative privind modul preferențial de calcul și acordare a pensiilor a condus, mai ales în ultimii ani, la inechitate socială și la irosirea unor sume considerabile de bani publici pentru mulțumirea unor categorii socio-profesionale avantajate. Aceste legi speciale au alterat principiul conform căruia sistemul public de pensii este un sistem național unic reglementat de Legea nr. 19/2000 care se aplică nediscriminatoriu pentru toți pensionarii din România, acordând privilegii nejustificate unor anumite categorii de populație care se consideră superioare prin activitatea pe care o desfășoară. În acest context, Legea nr. 19/2000 a pensiilor rămâne un act normativ destinat masei mari a pensionarilor săraci, marginalizați, în timp ce pensionarii privilegiați au asigurate venituri și bonusuri exagerat de mari, susținute financiar de la bugetul de stat. Nu este acceptabil ca, spre deosebire de quantumul rezultat prin aplicarea algoritmului de calcul al pensiei reglementat prin Legea nr. 19/2000, parlamentarii, funcționarii și personalul auxiliar al Parlamentului, magistrații, personalul aeronautic civil navigant, diplomații și alte categorii de salariați ai statului să beneficieze de pensii în quantum de 80% din media veniturilor realizate în ultimele 12 luni de activitate sau chiar din ultima lună de activitate, la care se adaugă și alte procente pentru cei care au depășit numărul minim de ani de vechime în muncă stabilit. S-a constituit astfel o categorie a pensionarilor « de lux », deoarece în ultima perioadă a vieții active veniturile individuale sunt cele mai mari din carieră și, prin luarea în calculul pensiei numai a acestora, se încalcă prevederile Legii nr. 19/2000 (prin care se stabilește că în calculul pensiei se are în vedere întreaga perioadă când s-a contribuit la fondul de asigurări sociale).

Această situație este necesar să fie analizată și corectată într-un timp cât mai scurt. De asemena, considerăm că o anomalie a sistemului actual constă în impozitarea pensiilor, care constituie de fapt o formă de discriminare întrucât marea majoritate a persoanelor active plătesc aceste contribuții într-un sistem de asigurări sociale pentru ca, atunci când vor dobândi statutul de pensionar, să poată beneficia de o pensie plătită din banii lor și proporțional cu valoarea contribuției. Atâta timp cât sistemul de pensii este un sistem de asigurare, nu există nici un motiv pentru care ar trebui aplicat un impozit asupra pensiei, mai ales că acești bani ar putea produce și dobândă dacă ar fi investiți în mod rațional și productiv de către stat. Având în vedere faptul că la naționalizare (în anul 1948) statul a confiscat patrimoniul sistemului și a decis ca pensiile să fie plătite din contribuția celor care realizează venituri, fiind angajați în muncă, putem desprinde concluzia că fondul de pensii a fost mulți ani excedentar, parte din el devenind anual venit la bugetul de stat (deoarece realizatorii de venituri erau mult mai mulți). Așadar, dacă în decursul unei perioade îndelungate statul a folosit banii de pensie în calitate de gestionar și administrator unic al acestora, este astăzi obligat să completeze fondul anual de pensii indiferent de eventualele măsuri restrictive adoptate în legătură cu bugetul consolidat, și nu are dreptul (în calitate de girant al acestui fond) să afirme că nu există bani suficienți pentru acoperirea pensiilor aflate în plată.

În acest domeniu se propune renunțarea la impozitarea pensiilor sau, în mod excepțional, pentru o perioadă scurtă de timp, numai a sumelor din pensie care depășesc de 3 ori valoarea punctului de pensie.

Probleme deosebite se datorează și lipsei unei legi unice de salarizare, ceea ce va conduce în timp la accentuarea decalajelor între quantumul pensiilor actualilor și viitorilor pensionari prin 2 aspecte: în primul rând, deoarece în anumite domenii salariile practicate sunt exagerat de mari și, împreună cu bonusurile și alte sporuri, conduc la venituri lunare foarte mari ce vor fi luate în considerare la calculul pensiilor viitoare; iar în al doilea rând, adoptarea unei legi a salarizării care va impune o ierarhie a salariilor cu limite obligatorii noi de minim și maxim, în raport cu pregătirea profesională și importanța socială a activității desfășurate într-o anumită funcție sau meserie, act normativ care va elimina situațiile actuale când un muncitor de curățenie sau o secretară au salarii mai mari decât un economist, medic, profesor sau inginer).

Fără îndoială că, pentru creșterea sustenabilității sistemului public de pensii trebuie aplicate, în regim de urgență, măsuri concrete și eficiente.

Astfel, o primă acțiune pozitivă ar putea consta în creșterea numărului de contribuabili, ceea ce ar duce la o creștere a veniturilor la bugetul asigurărilor sociale de stat (prin : politici active în sfera ocupării forței de muncă în vederea creării de locuri de muncă și a creșterii numărului de angajați cu forme legale – inclusiv a pensionarilor actuali sau a persoanelor aflate în prezent la vârsta pensionării și care pot rămâne în activitate ; atragerea în sistem a persoanelor care lucrează în agricultură sau ca liberi întreprinzători - care în prezent sunt neasigurați - ; cuprinderea în sistemul de asigurări sociale a cetățenilor români care realizează venituri lucrând în străinătate).

Această măsură s-ar putea realiza și prin atragerea unor noi categorii socio-profesionale în sistemul de asigurări sociale (persoanele care lucrează “la negru”, femeile casnice, asistenții maternali, persoanele care lucrează sezonier în agricultură, pensionarii, persoanele care lucrează în alte țări etc) . Atragerea de noi asigurați din rândul populației active care lucrează cu convenții de muncă le-ar putea garanta acestora o formă de venit și, în plus, prin contribuția lor ar participa la formarea resurselor fondului de asigurări sociale.

În scopul majorării veniturilor bugetului asigurărilor sociale de stat, este de dorit să se acționeze pentru consolidarea financiară, administrativă și funcțională a actualului sistem public de pensii prin: **creșterea gradului de colectare a contribuțiilor ; reducerea arieratelor la bugetul pensiilor** prin diminuarea reeșalonărilor la plata contribuțiilor, precum și introducerea unor reguli stricte de executare silită.

De asemenea, pentru asigurarea sustenabilității sistemului public de pensii, s-ar putea acționa pe termen mediu și lung în sensul descurajării, până la renunțare, a pensionării anticipate (prin stabilirea unor quantumuri mici ale pensiilor), ceea ce ar duce la îmbunătățirea raportului de dependență dintre numărul contribuabililor și cel al beneficiarilor sistemului.

Egalizarea vârstei de pensionare între bărbați și femei ar putea avea, de asemenea, un efect pozitiv, prin mărirea duratei stagiului de cotizare al femeilor și respectiv prin creșterea veniturilor fondului de asigurări sociale.

Intre măsurile cu efect pozitiv ar mai putea fi și creșterea constantă, graduală a salariului mediu (ceea ce ar avea ca efect pozitiv și motivarea forței de muncă pentru a se angaja și a rămâne să muncească în țară, aducând astfel noi contribuții la bugetul de asigurări sociale).

Avantaje în reforma pensiilor ar mai fi aduse prin considerarea vârstelor de tranziție pentru pensionare ca pe un drept, nu o obligație, dar și creșterea limitelor de vechime minimă pentru pensionarea cu drepturi depline. Astfel, persoana care are vârsta standard maximă prevăzută de lege și care ar putea să iasă la pensie, fără a avea o obligație în acest sens, ar putea să rămână în activitate în baza unei înțelegeri cu angajatorul. Prin această măsură s-ar obține atât resurse pentru creșterea pensiilor, cât și rezolvarea deficitului de personal din mediul rural în domenii, precum educația sau sănătatea. În plus, păstrarea în activitate a angajaților cu abilități și experiență ar fi un aspect pozitiv, dublat de încetinirea creșterii numărului de pensionari și reducerea cheltuielilor cu plata pensiilor.

Totodată, deoarece sistemul actual recunoaște o limită minimă ca vechime în muncă, ar trebui crescută această limită de vechime la 35 de ani, sau chiar 40 de ani, atât pentru bărbați cât și pentru femei.

Acțiunile în domeniul reformei sistemului se mai pot realiza prin integrarea autorităților publice și a sistemelor publice actuale de pensii (pensiile de la Casa Națională de Pensii, Ministerul Apărării, Ministerul de Interne, SRI) într-unul organism și sistem public unic. Astfel, s-ar putea asigura atât respectarea principiilor echității și egalității, cât și eliminarea anumitor privilegii nejustificate pentru unele categorii socio-profesionale.

Este necesară instituirea pensiei minime în sistemul public de pensii, pentru a se elimina situațiile în care o persoană care a lucrat de exemplu un număr de 15 ani beneficiază de o pensie mai mică decât suma de care ar beneficia dacă ar primi venitul minim garantat.

Fără îndoială că la aceste măsuri se mai pot adăuga și măsuri punctuale care ar putea asigura întărirea sustenabilității sistemului public de pensii.

În acest cadru, este necesar ca factorii de decizie să se arate interesați de îmbunătățirea nivelului de trai al persoanelor vârstnice, de soluționarea cât mai

favorabilă a nevoilor acestora și de eliminarea marginalizării și a discriminărilor. Conferind importanța cuvenită acestor aspecte, se poate acționa responsabil și cu promptitudine pentru consolidarea sistemului public de pensii, în scopul asigurării în viitor a continuității, permanenței și stabilității acestuia, în așa fel încât foștii contribuabili să poată beneficia – la încetarea activității – de o pensie decentă, suficientă și proporțională cu suma contribuției plătite lunar în timpul activității.

Toate aceste propuneri este necesar să fie materializate din punct de vedere juridic prin înlocuirea Legii nr.19/2000 cu un nou act normativ care să abroge, totodată, o serie de legi speciale și ordonanțe ale Guvernului care sunt în vigoare.

Principiile care trebuie să se regăsească în această nouă lege sugerăm să fie următoarele:

- renunțarea la pensia anticipată și anticipată parțial, având în vedere că fondul de asigurări sociale este deficitar;
- majorarea stagiului minim de cotizare la 35 și chiar 40 de ani, precum și a vârstei pentru pensionare la 65 de ani;
- reglementarea valorii punctului de pensie la minimum 45% din câștigul mediu brut pe țară, precum și majorarea acesteia în cazul în care, în 3 luni consecutive, salariul mediu brut realizat depășește cu peste 5% pe cel prognozat;
- egalizarea stagiului de cotizare și stabilirea unui stagiou unic atât pentru bărbați, cât și pentru femei;
- aplicarea algoritmului unic de calcul al pensiei stabilit prin Legea nr. 19/2000 pentru toate categoriile socio-profesionale, indiferent de sectorul în care și-au desfășurat activitatea; in acest sens propunem să se utilizeze numărul total de puncte rezultat din însumarea punctelor calculate anual fără ca acesta să se împartă la stagiul minim de cotizare, situație care necesită stabilirea unei noi valori a punctului de pensie. Precizăm că deciziile de pensie au prevăzut acest total de puncte;
- instituirea unei alocații sociale pentru persoanele care au împlinit 65 de ani, dar nu îndeplinesc condițiile să beneficieze de pensie pentru limită de vârstă, pentru a putea depăși situația de dependență socială;

- impozitarea sumelor din pensie care depășesc suma echivalentă a trei puncte de pensie ;
- acordarea celei de-a treisprezecea pensii pentru pensionarii cu pensie de limită de vârstă și stagiul complet de cotizare, în două tranșe (de sărbătorile de Paște și de Crăciun);
- modificarea sistemului de pensionare a lucrătorilor din grupele I și II de muncă, în sensul acordării în viața activă de sporuri la salarii, sporuri care ulterior să fie luate în considerare la aplicarea algoritmului de calcul pentru determinarea cuantumului pensiei; aplicarea de procente de majorare a punctajelor anuale la calculul pensiei este o procedură aproximativă, lipsită de fundamentare;
- acordarea pentru soțul supraviețuitor a cel puțin 25% din pensia celui decedat, indiferent de cuantumul pensiei acestuia;
- recalcularea pensiei pentru pensionarii care au lucrat în condiții deosebite de muncă, în baza unor criterii raționale stabilite prin lege;
- reglementarea cuantumului ajutorului în caz de deces al asiguraților la nivelul a două salarii medii brute pe țară și la 75% din acesta pentru membrul de familie;
- extinderea percepției contribuției de asigurări sociale asupra tuturor persoanelor care realizează venituri din prestarea unor activități în țară și străinătate;
- stabilirea unei rigori sporite la acordarea pensiei de invaliditate (în ceea ce privește criteriile de acordare, revizuire, program de recuperare), precum și stabilirea ca în perioada de vârstă de 16-65 de ani aceasta să nu se mai suporte din fondul de asigurări sociale (ci eventual de la bugetul de stat sau de la fondul de asigurări sociale de sănătate);
- înființarea comisiilor de mediere la nivelul județelor și sectoarelor municipiului București pentru analiza contestațiilor înregistrate la casele de pensii în vederea degrevării instanțelor judecătorești;
- instituirea coșului minim de consum lunar pentru pensionari și aprobarea acestuia prin hotărâre a Guvernului;
- abrogarea Legii nr. 19/2000 și a tuturor actelor normative prin care s-au stabilit pensii de serviciu și promovarea unui nou act normativ privind pensiile în sistemul public național.

Director general,

Florin Paşa

Sef birou,

Alina Matei

Elaborator,

Carolina Marin